МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)
на тему: «ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ»

Здобувача вищої освіти *бакалаврського* рівня, IV курсу, групи ММБ-20-1,
спеціальності *073 Менеджмент*
освітня програма *Менеджмент митної справи*

_____ **Гуржія Владислава Володимировича**
(підпис)

Науковий керівник _____ **Микитенко Т.В.**, *к.е.н., доцент*
(підпис)

Гарант освітньо-професійної
програми _____ **Мельник О. В.**, *к.е.н., доцент*
(підпис)

Допущено до захисту за рішенням кафедри митної справи та товарзнавства
Протокол від «29» 05 2024 року № 13

Завідувач кафедри _____ **Зубрицький А.І.**, *к.е.н.*
(підпис)

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 16 01.05.2024

(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту

(дата) (підпис) (до захисту, на доопрацювання)

Результат захисту відмінно 01.05.2024

(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Лисенко М.В.

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Хребтовська О.В.

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Іванова О.В.

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Мельник Т.В.

(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	Від 0 до 10			Янчак А.В.
2. Роздатковий матеріал	Від 0 до 5			Мельник О.В.
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	Від 0 до 25			Небоженко Н.
4. Апробація (участь у конференціях)	Від 0 до 10			Мельник І.В.
РАЗОМ БАЛІВ	Від 0 до 50			Гуменюк О.Ю.
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	Від 0 до 100	60		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П. І. П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
60	D	3	10.06.2021	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Освітня програма «Менеджмент митної справи»

Затверджую

Завідувач кафедри

_____О.П. Гребельник

«_____»_____2023 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Гуржія Владислава Володимировича

1. Тема кваліфікаційної роботи

Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Затверджена наказом ректора від «24» жовтня 2023 р. №1429

2. Строк здачі закінченої роботи _____ 2024 р.

3. Мета роботи - дослідження декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Об'єктом дослідження є митна вартість товарів

Предметом дослідження є декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Орієнтовною базою дослідження є діяльність митних органів в частині декларування митної вартості

Вихідні дані до роботи митна статистика ДМСУ, навчальна та наукова література за темою дослідження

4. Перелік графічного матеріалу таблиці, рисунки, графіки, схеми

5. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

Сутність митної вартості товару;
Характеристика процедури декларування товарів при перетині митного кордону;
Процедура визначення митної вартості товару;
Контроль митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів;
Удосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України;

6. Календарний план виконання роботи

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів	
		За планом	Фак
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	02.10.2023	02.1
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	20.10.2023	20.1
3	Видача завдання науковим керівником	06.11.2023	06.1
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її науковому керівнику	06.02.2023	06.0
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її науковому керівнику	02.03.2024	02.0
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.04.2024	03.0
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	23.04.2024	23.0
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.05.2024	02.0
9	Попередній захист роботи	14.05.2024	14.0
10	Отримання відгуку керівника роботи	27.05.2024	27.0
11	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	31.05.2024	31.0
13	Отримання зовнішньої рецензії	05.06.2024	05.0
14	Захист роботи	10-13 червня 2024	1 черв

7. Дата видачі завдання «_____»_____ 2023

Керівник кваліфікаційної роботи _____ (підпис) Микитенко Т.В.

Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Мельник О.

Завдання до виконання отримав здобувач _____ (підпис) Гуржій В.

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Ринкові реформи в Україні супроводжуються глобалізацією та лібералізацією зовнішньоекономічної діяльності, що визначає цілі, функції та механізми митного контролю та оформлення, посилює значення митного декларування товарів при перетині митного кордону. Тому тема, обрана здобувачем, є актуальною.

Завдання на кваліфікаційну роботу, отримане здобувачем вищої освіти, дозволяє з належною повнотою висвітлити обрану тему дослідження, зосереджуючи основну увагу на теоретичному дослідженні та практичній реалізації специфіки декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

На належному рівні в першому розділі кваліфікаційної роботи розкрито сутність митної вартості товару та надано характеристику процедури декларування товарів при перетині митного кордону. Другий розділ роботи висвітлює практичні аспекти декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, процедуру визначення митної вартості товару та контроль митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів. У третьому розділі роботи представлено шляхи удосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Виконана кваліфікаційна робота за змістом відповідає завданню та методичним рекомендаціям до написання кваліфікаційних робіт.

Недоліком роботи є недостатнє використання даних митної статистики за обраним напрямком дослідження. Доцільно було б використати додатки.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ _____

(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
Гуржія Владислава Володимировича

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «29» 05 2024 № 13 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри митної справи та товарознавства _____ А.Зубрицький

(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Гуржія Владислава Володимировича

на тему «Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України»

Актуальність теми. Кваліфікаційна робота виконана на актуальну тему оскільки важливу роль у забезпеченні регулятивного потенціалу мит, захисту вітчизняного виробника та процесах ефективного включення економіки України у світовий економічний простір відіграє первинна складова митно-тарифного регулювання – митна вартість. Оцінюючи нинішні тенденції лібералізації зовнішньорегулятивної складової української економіки, подальший розвиток та вдосконалення науково-методологічної бази визначення митної вартості сприятиме побудові адекватного механізму протидії зовнішнім загрозам та водночас сприятиме швидшому світогосподарському позиціюванню України в рамках світових торговельних відносин.

Наукова новизна. Проблема декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України не повною мірою розглянута в сучасній літературі, саме тому тема кваліфікаційної роботи має елементи наукової новизни.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Науково-дослідна робота відповідає сучасному рівню розвитку менеджменту митної справи. У дослідженні використані адекватні методики, понятійно-термінологічний та науково-методологічний апарат. Під час виконання кваліфікаційної роботи проблему було розглянути в повному обсязі. При цьому були вирішені наступні аспекти проблеми: визначення сутності митної вартості товару; характеристика процедури декларування товарів при перетині митного кордону; дослідження процедуру визначення митної вартості товару; розкриття особливостей контролю митних органів за правильністю

декларування митної вартості товарів; обгрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Обгрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємств; установи, організації, МФУ України. Результати проведеного дослідження та запропоновані методичні та практичні положення та рекомендації, що містяться в кваліфікаційній роботі, можуть бути використані в практичній діяльності митної служби у сфері декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Наявність недоліків. У роботі недоліків не виявлено, оскільки вона виконана на високому академічному рівні.

Загальний висновок і оцінка роботи. Кваліфікаційна робота Гуржія Владислава Володимировича виконана на актуальну тему та комплексно висвітлює питання декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, за результатами виконаної роботи зроблені висновки та пропозиції. Зміст кваліфікаційної роботи викладений на достатньому теоретичному рівні, має практичні значення, достатньо глибоко в логічній послідовності викладенні теоретико-методичні аспекти декларування митної вартості, практичні аспекти декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, удосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України. Кваліфікаційна робота в цілому відповідає вимогам кваліфікаційного рівня та заслуговує позитивної оцінки.

Рецензент Завідувач юридичного сектору Енергетичної митниці
(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Організаційно-розпорядчий відділ

(підпис, М.П.) Тарєєва А.І
(ініціали, прізвище)

«_____» _____202_ р.

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Гуржій Владислав Володимирович

Курс/група _____ММБ-20-1_____

Тема кваліфікаційної роботи:

Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

П. І. Б. наукового керівника

Микитенко Тетяна Владиславівна

Дата захисту:

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 100,00% Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 0,00%, цитат 0,46%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

АНОТАЦІЯ

Декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

Мета роботи полягає в дослідженні декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Завданнями роботи є: визначити сутність митної вартості товару; охарактеризувати процедуру декларування товарів при перетині митного кордону; дослідити процедуру визначення митної вартості товару; розкрити особливості контролю митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів; обгрунтувати практичні рекомендації щодо вдосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Предметом дослідження є декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Об'єктом дослідження є митна вартість товарів.

Інформаційною базою дослідження послужили матеріали офіційної статистики ДМСУ, нормативно-правові акти України, публікації у вітчизняному та зарубіжному періодичному друці.

За результатами дослідження сформульовані рекомендації щодо вдосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Одержані результати можуть бути використані. у закладах вищої освіти під час викладання навчальної дисципліни «Митна справа», «Митний менеджмент», «ЗЕД підприємства», спецкурсів, присвячених окремим практичним аспектам діяльності митної служби у сфері декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, проблематиці формування системи митного контролю в Україні.

Кваліфікаційна робота містить 66 сторінок, 9 рисунків, використаних джерел – 43 найменування, 1 додаток.

Ключові слова: митна вартість товарів, декларування митної вартості товарів, процедура декларування товарів, митний контроль, декларант, митний контроль, митна декларація.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

ABSTRACT

Declaration of customs value of goods during movement across the c border of Ukraine

The purpose of the work is to study the declaration of the customs v goods during movement across the customs border of Ukraine.

The tasks of the work are: to determine the essence of the customs valu goods; describe the procedure for declaring goods when crossing the customs investigate the procedure for determining the customs value of goods; to rev peculiarities of the control of customs authorities on the correctness of the dec of the customs value of goods; substantiate practical recommendations for im the declaration of the customs value of goods during movement across the c border of Ukraine.

The subject of the study is the declaration of the customs value of goods movement across the customs border of Ukraine.

The object of the study is the customs value of goods.

The information base of the study was served by the materials of statistics of the State State of Ukraine, normative legal acts of Ukraine, publi in domestic and foreign periodicals.

Based on the results of the study, recommendations were formula improving the declaration of the customs value of goods during movement ac customs border of Ukraine.

The obtained results can be used. in institutions of higher education du teaching of the academic discipline "Customs Affairs", "Customs Manag "Enterprise Customs Administration", special courses dedicated to certain p aspects of the customs service in the field of declaring the customs value o during movement across the customs border of Ukraine, the problems of formation customs control in Ukraine.

The qualification work contains 66 pages, 9 figures, used sources - 43 n appendix.

Keywords: customs value of goods, declaration of customs value of procedure of declaration of goods, customs control, declarant, customs customs declaration.

Year of qualification work 2024.

Year of work protection 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП.....3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ.....6
1.1. Сутність митної вартості товару.....6
1.2. Характеристика процедури декларування товарів при перетині митного кордону.....14
Висновки до розділу 1.....20
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....22
2.1. Процедура визначення митної вартості товару.....22
2.2. Контроль митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів.....32
Висновки до розділу 2.....45
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....47
Висновки до розділу 3.....54
ВИСНОВКИ.....56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....60
ДОДАТКИ.....65

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Перші кроки на шляху інтеграції до Європейського Союзу, вступ до Світової організації торгівлі, зумовлюють удосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Важливу роль у забезпеченні державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, своєчасного та повного надходження митних платежів до державного бюджету відіграє митна вартість товару як одна з важливих складових митно-тарифного регулювання. Саме від правильності визначення митної вартості товару залежить повнота здійснення необхідних митних платежів.

Фактично чи не кожен з учасників ЗЕД опинявся у ситуації, коли декларована митна вартість товару могла викликати у митних органів певні сумніви, а відтак питання щодо визначенням митної вартості товарів, завжди були «неприємними» для безлічі осіб, які займаються переміщенням товарів через митний кордон України. Найпроблемнішими є: питання, пов’язані з включенням ліцензійних платежів до митної вартості товарів; недостовірне декларування митної вартості товарів, що ввозяться; маніпуляція з митною вартістю й ін.

У зв’язку з вище зазначеним, точне, коректне визначення митної вартості товарів є значущим не лише для стягнення належних сум митних платежів до державного бюджету, а й з метою валютного та експортного контролю, захисту українських інтересів на світовій арені, тобто для економічної безпеки та зміцнення України загалом.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Останніми роками питання обчислення та моніторингу митної вартості широко висвітлюють з точки зору як економічної, так і юридичної науки І. Биков, Є. Вєдєнєєв, М. Губа, О. Коваль, Б. Кормич, О. Критенко, О. Кузьмін, В. Поєдинок, В. Рекун, К. Сочка, Т. Тоцька, О. Федотов та ін. Загалом, аналіз наукової літератури дає підстави вважати, що, незважаючи на глибоке вивчення

окремих питань, наразі, наприклад, немає серйозних всебічних досліджень питань декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Актуальність проблеми, її теоретична та практична значущість в сучасних умовах, а також недостатня розробленість окремих її аспектів, – зумовлює вибір теми, визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження.

Мета роботи – дослідження декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність митної вартості товару.
2. Охарактеризувати процедуру декларування товарів при перетині митного кордону.
3. Дослідити процедуру визначення митної вартості товару.
4. Розкрити особливості контролю митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів.
5. Обгрунтувати практичні рекомендації щодо вдосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Об'єктом дослідження є митна вартість товарів.

Предметом дослідження є декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний підхід та системний розгляд процесів, взаємозв'язків та результатів досліджуваної проблеми. Теоретичною основою є наукові положення та результати в галузі митної справи, системи митного контролю товарів. При розв'язанні поставлених завдань було використано аналіз та синтез, порівняння, узагальнення, структурно-функціональний аналіз та інші наукові методи дослідження.

Інформаційною базою дослідження послужили матеріали офіційної статистики ДМСУ, нормативно-правові акти України, публікації у вітчизняному та зарубіжному періодичному друці.

Науково-практична значимість одержаних результатів визначається тим, що наукові висновки, методичні та практичні положення та рекомендації, що містяться в кваліфікаційній роботі, можуть послужити основою для подальшого більш детального дослідження та обговорення проблем, пов'язаних з формуванням і функціонуванням системи декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України. Матеріал, що міститься в роботі, може бути використаний у закладах вищої освіти під час викладання навчальної дисципліни «Митна справа», «Митний менеджмент», «ЗЕД підприємства», спецкурсів, присвячених окремим практичним аспектам діяльності митної служби у сфері декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, проблематиці формування системи митного контролю в Україні.

Вихідні дані до роботи – митна статистика ДМСУ, навчальна та наукова література за темою дослідження.

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, графіки, схеми.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ

1.1. Сутність митної вартості товару

Митна вартість товару – одна з важливих категорій, що застосовується під час проведення митного контролю та митного оформлення товарів і транспорту під час переміщення через митний кордон України. Згідно зі змістом статті 49 Митного Кодексу України (далі – МК України), під митною вартістю товарів, що переміщуються через митний кордон України пропонується розуміти «вартість товарів, що застосовується для митних цілей, і базується на ціні, фактично сплаченій за ці товари, або підлягає сплаті» [24] (відповідно до положень ст. VII Генеральної угоди з тарифів та торгівлі 1994 року [7]). Вона слугує податковою базою, відштовхуючись від розміру якої розраховується сума ПДВ, митний збір, акцизний податок). На основі відомостей про митну вартість товару здійснюється квотування, ліцензування певних товарів, визначених Кабінетом Міністрів України (далі – КМ України), відслідковується митна статистика, складається розрахунок податкового зобов'язання, що визначається на підставі результатів перевірки відповідних документів [36, с. 49].

Таким чином, митна вартість товарів виконує істотну роль у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та застосовується як основа для обчислення митних платежів, а також є початковою величиною для встановлення інформації про вартісний обсяг зовнішньої торгівлі. Саме величина митної вартості товару, що переміщується через кордон України, виступає основною та визначальною витратою при митному декларуванні.

З погляду економічної науки, як слушно зазначає О. Кузьмін, митну вартість можна розглядати як один з видів вартості товару. Вартість товару взагалі та митна вартість зокрема впродовж тривалого часу були предметом

досліджень вчених-економістів. Відомі дві основні теорії вартості: трудова теорія вартості (теорія об'єктивної вартості) та теорія граничної корисності (теорія суб'єктивної вартості) [18, с. 34].

Відповідно до теорії об'єктивної вартості (Д. Рікардо, А. Сміт) вартість товару визначається як сума витрат, витрачених на його виробництво. На відміну від попередньої, теорія суб'єктивної вартості (С. Джевонс, К. Менгер та Л. Вальрас) надає пояснення вартості товару з погляду економічної психології покупця (споживача) корисних благ [1, с. 29].

Нині склалася думка про те, що обидві теорії вартості доповнюють одна одну. Водночас, правила визначення митної вартості товару суттєво відрізняються від правил визначення звичайної вартості товару. Митна вартість не обов'язково дорівнює реальній фактичній вартості товару, – вона може бути як значно більшою, так і меншою за реальну вартість товару залежно від умов зовнішньоторговельної угоди.

Митна вартість товару є одним із ключових елементів митно-правових відносин, що виникають під час переміщення товарів через митний кордон [38, с. 184]. Доцільно розглянути її призначення та функції. Зокрема, основне призначення митної вартості – слугувати базою для обчислення мит та податків. У деяких джерелах наголошується на тому, що митна вартість є саме податковою базою, проте інші джерела заперечують факт податкової природи митної вартості. Крім того, митна вартість є основним критерієм для визначення величини митних зборів, які стягуються за здійснення митних операцій. Варто наголосити на тому, що митна вартість товару є саме критерієм визначення величини зборів, а не базою для їх нарахування [35, с. 68].

Митна вартість також відіграє велику роль у забезпеченні реалізації фіскальної функції, оскільки вона безпосередньо впливає на розмір мит та податків, що перераховуються до державного бюджету [34, с. 65].

Митна вартість також необхідна для забезпечення рівних умов для розрахунку та сплати митних платежів для всіх учасників

зовнішньоекономічної діяльності, оскільки в законодавстві передбачено єдиний для всіх порядок визначення та структура митної вартості [24, с. 704].

Крім цього, митну вартість товарів використовують при складанні статистики щодо зовнішньоторговельних операцій, для здійснення валютного контролю, контролю за дотриманням правильності застосування вартісних квот, а також для контролю за еквівалентністю бартерних угод [3, с. 72].

Розглянемо більш докладно застосування митної вартості товару як базу для обчислення мит та податків, оскільки це є однією з її найважливіших функцій. Багато авторів висловлюють думку про те, що митна вартість як база для обчислення платежів є загальною рисою для мита, акцизу та ПДВ, що стягуються при переміщенні товарів через митний кордон України [5; 15; 19]. Водночас, це питання є досить спірним.

Слід зазначити, що митна вартість товару – це специфічний вид податкової бази, який застосовується лише у митному регулюванні. Виходячи з твердження про податкову природу мита, можна також зробити висновок про те, що митна вартість також має податковий характер, будучи податковою базою для обчислення мита за адвалорними ставками. Щодо ПДВ та акцизів, що стягуються при переміщенні товарів через митний кордон України, митна вартість у деяких випадках є базою для їх нарахування, а в деяких випадках – однією зі складових податкової бази [38, с. 184].

Тісно взаємопов’язаними складовими процесу ввезення та вивезення товарів зі світових ринків на внутрішній ринок країни та, навпаки, з внутрішнього ринку країни на світовий ринок є митне регулювання та митний контроль. Основними інструментами цієї системи є мито, митний тариф та митна вартість, які тісно взаємопов’язані між собою та використовуються в процесі регулювання зовнішньої торгівлі. Їм притаманна вартісна природа, а вони мають вибудовуватися таким чином, щоб підтримувати на внутрішньому ринку рівноконкурентні умови для вітчизняних та зарубіжних товарів з високою часткою доданої вартості [15, с. 48].

Спочатку, до реального ввезення, розробляються мито і тариф, що визначають економічні параметри до ввезених товарів, а в деяких випадках і товарах, що вивозяться. При фактичному ввезенні чи вивезенні товарів на митному кордоні контролюються економічні параметри щодо їх відповідності вимогам митного тарифу. У тому й іншому випадку, тобто при розробці вимог до економічних параметрів товарів та контролю економічних параметрів товарів, що ввозяться, використовується категорія митної вартості. Ця категорія поєднує єдиною методологічною основою розробку митного тарифу та механізм митного контролю вартості товарів, що ввозяться при імпорті і вивозяться – при експорті. Категорія митної вартості одночасно відображає рівень світових цін товарів, що ввозяться або вивозяться, і курс національної валюти, внаслідок чого ввезені товари набувають порівнювану вартісну оцінку з аналогічними вітчизняними товарами. Вітчизняні товари, що вивозяться, отримують оцінку у світовій валюті, і їх можна зіставити з аналогічними товарами світового ринку [27].

Отже, митна вартість є економічною категорією приведення в порівнянні цінові оцінки імпортних товарів на внутрішньому ринку та експортних товарів на світовому ринку. А відтак вона дозволяє зіставляти на ринку витрати на ввезення імпортних товарів із витратами з виробництва вітчизняних товарів, а на світовому ринку – витрати вітчизняних підприємств із цінами світового ринку на аналогічні товари. Таке зіставлення надає можливість визначати конкурентоспроможність вітчизняних товарів на внутрішньому та світовому ринках та оцінювати ефективність застосування розробленого митного тарифу.

Митна вартість товару, фактично, відображає усереднений рівень витрат з імпорту певного товару, що складається з витрат за конкретною ринковою угодою та доставкою товару, тобто з ціни, сплаченої за товар, і вартості доставки. З урахуванням усереднених витрат на ввезення товару або його митної вартості та оптових цін на аналогічний вітчизняний товар здійснюється формування ринкової ціни продажу та встановлюється мито на імпортний товар [26, с. 251].

На стадії розробки заходів та методів митного регулювання зацікавленими учасниками є виробник, споживач продукції, а також державні структури, які зобов'язані захищати економічні інтереси та національну безпеку країни. На стадії митного контролю зацікавленими особами виступають учасники зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД), митні та інші контролюючі органи [15, с. 32].

В умовах діючих методологічних положень щодо визначення митної вартості учасник ЗЕД прагне придбати товар за мінімальними контрактними цінами та мінімізувати витрати на доставку товару на митний кордон. Митний орган перевіряє контрактні ціни та витрати на доставку товарів на митний кордон, документи, що підтверджують контрактні ціни та витрати на доставку товару, щоб об'єктивно, відповідно до методики, прийняти митну вартість та нарахувати митні платежі.

Тим самим на стадії розробки митного тарифу вирішується завдання встановлення економічно обгрунтованих ставок мит при сформованих на сьогодні співвідношеннях світових цін, і цін вітчизняних виробників, а на стадії митного контролю виявляється фактичний рівень контрактних цін на момент придбання товару на світовому ринку. При цьому фактичні ціни відображають кон’юнктуру ринку і залежать від динаміки витрат за виробництво товару, попиту й пропозиції, умов угоди та інших конкретних чинників, тобто митний тариф розробляється для однієї економічної ситуації. Під час проведення митного контролю економічна ситуація може змінитися. Чим більший розрив між періодами розробки митного тарифу та часом фактичного ввезення товарів, тим більші відмінності будуть у рівні цін, що приймаються для розрахунку тарифу, та рівні митної вартості, що визначається при ввезенні товару. На світових ринках ціни зазвичай відрізняються більшою стабільністю, ніж в Україні, що, свою чергою, ставить у невигідне становище українських виробників [22, с. 68].

У разі прискорюваних темпів науково-технічного прогресу зростає динамічність світових і внутрішніх ринків, що пов'язано з появою нових товарів

та послуг, які повніше задовольняють суспільні потреби. Це виявляється у зміні співвідношення світових і внутрішніх цін та потребує своєчасного коригування митного тарифу підтримки ефективності функціонування економіки країни. Своєю чергою, митна вартість відображає рівень світових цін і курс національної валюти, а митний тариф є відношенням мита, обчисленого на стадії його розробки, до митної вартості [23, с. 35].

Таким чином, можна узагальнити описані вище характеристики митної вартості наступним чином: митна вартість – розрахункова величина, яка використовується як база для обчислення митних платежів податкового характеру, а також як критерій визначення величини митних зборів.

Останнім часом дуже поширеною є практика заниження митної вартості товарів, що ввозяться. Учасники ЗЕД такі маніпуляції проводять для того, щоб сплачувати якомога менші суми мит, ПДВ та акцизів. Так, митні платежі знижуються, оскільки їхній тариф найчастіше встановлюється у відсотках до митної вартості – і це великий плюс для учасників ЗЕД, проте при використанні такого способу існують ризики примусового коригування митної вартості товару у бік збільшення. І за підсумками коригування митні органи можуть донарахувати компанії мита та пені, які вони будуть зобов’язані сплатити у строки, встановлені митним законодавством країни [14; 39].

У разі завищення митної вартості товарів імпортер залишає основну частину прибутку за межами країни, наприклад, в офшорі. А це означає, що в майбутньому ввезений товар на території України реалізовуватиметься з мінімальною націнкою або навіть із втратами, що дозволяє імпортеру економити податок на прибуток та ПДВ. Недоліком цього способу оптимізації є інваріантне збільшення сум мит та ввізного ПДВ. Окрім того, при завищенні митної вартості зростають шанси пред’явлення претензій з боку податкових органів.

Свідоме завищення митної вартості товарів нині є однією з проблем у роботі митних органів. Хоча в 2023 році помітно рідше представники бізнесу з цим стикалися, аніж говорили у попередніх роках (див. рис. 1.1).

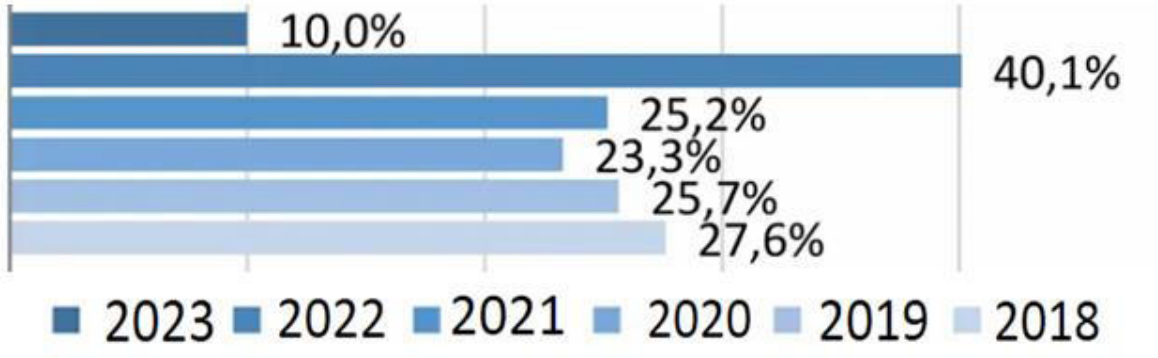

Рис. 1.1. Статистика виникнення проблеми свідомого завишення митної вартості товарів в Україні, 2017-2023 рр.

* за даними Держмитслужби України

У 2023 році показники свідомого завищення митної вартості товарів на митниці були найменшими з 2018 року і становили всього 10%. З 2018 до 2022 року ці показники коливались у межах від 23% до 40%. Найімовірніше це пояснюється спрощення митного контролю та наслідком пільгового імпорту, що були впроваджені вже після повномасштабного вторгнення рф на територію України.

Однак, не залежно від того, чи відбувається, заниження митної вартості товарів, що ввозяться, чи її завищення, кон'юнктура не змінюється, тому що за своєю суттю – це недостовірно заявлена митна вартість, яка призводить не лише до недоотримання платежів до бюджету, а й у деяких випадках до безконтрольних вивозів капіталу за кордон, що несприятливо впливає на всю економічну ситуацію загалом.

Також існує поблема значних грошових та часових витрат митних процедур (див. рис. 1.2), зокрема в 2021 році спостерігався найбільший показник за витратами часу до грошових витрат за весь досліджуваний період – 57,2%. Окрім цього, у 2023 році частка імпортерів, для яких збільшилися грошові витрати при митному оформленні товарів, перевищила уперше частку тих, для кого грошові витрати залишилися незмінними (39,1%).

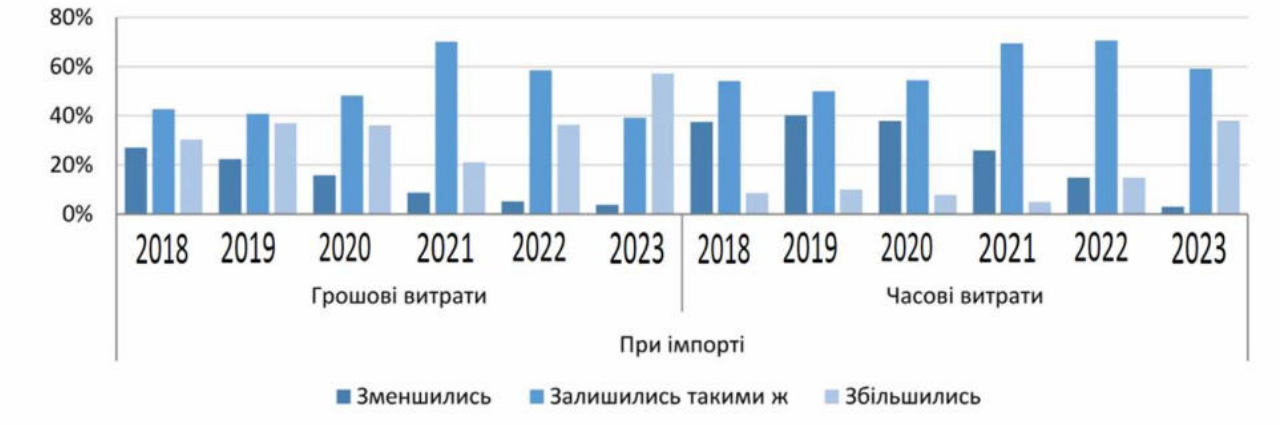

Рис. 1.2. Грошові та часові витрати при імпорті, % респондентів

* за даними Держмитслужби України

У 2023 році збільшилась тривалість походження митних процедур при імпортуванні товарів через митний кордон України (38%), що суттєво відрізняється від результатів попереднього року, цей показник станових всього 15%.

У 2023 році балансові показники динаміки грошових витрат на митні процедури для імпортерів, досяг найбільшого показника і становив 0,53 (див. рис. 1.3).

Рис. 1.3. Динаміка витрат при проходженні всіх митних процедур імпорту, балансовий показник

* за даними Держмитслужби України

Варто зауважити, що зростання тривалості митного оформлення може бути повязано зі збільшенням завантаженості пунктів пропуску на кордоні України, через повномасштабне вторгнення рф на територію України. Про це свідчить максимальне переважання частки імпортерів, для яких витрати на митне оформлення зросли.

Для забезпечення нормального функціонування тарифного регулювання насамперед має бути відкоригована методологія контролю митної вартості товару. Митна вартість при ввезенні та вивезенні товарів має визначатися не на основі заявленої декларантом митної вартості, а прийматися на рівні митної вартості, врахованої при розробці митного тарифу. Це дозволить більшою мірою підтримувати на внутрішньому ринку економічні параметри товарів та нормальну конкуренцію. Митна вартість, прийнята під час розробки митного тарифу, може через інформаційні системи передаватися до митних органів. У разі переходу на таку технологію спрощується контроль митної вартості, оскільки вона використовуватиметься у статистичних цілях та розрахунках мит у наступному періоді.

1.2. Характеристика процедури декларування товарів при перетині митного кордону

Процедурою декларування розпочинається переміщення товарів через митний кордон України. Декларування – це основна митна формальність процедури митного оформлення, що передбачає заявлення за встановленою формою (шляхом вчинення дій, письмово, або усно) точних відомостей про товари, мету переміщення цих товарів через митний кордон України, а також відомостей, шо є необхідними та достатніми для проведення їх митного контролю та митного оформлення. Під митною процедурою О. Федотов та Р. Назарко пропонують розуміти «сукупність митних формальностей, зумовлених метою переміщення товарів через митний кордон України, а також порядок виконання цих формальностей» [36, с. 62]. Своєю чергою, «митні

формальності є сукупністю дій, які виконують відповідні особи та митні органи з метою дотримання вимог чинного законодавства України у сфері митної справи» [36, с. 62].

Декларативні документи письмової форми бувають двох видів – подання або електронних документів, або документів на паперовому носії. Переваги подачі декларантом електронної форми декларативних документів вказані на рис. 1.4.

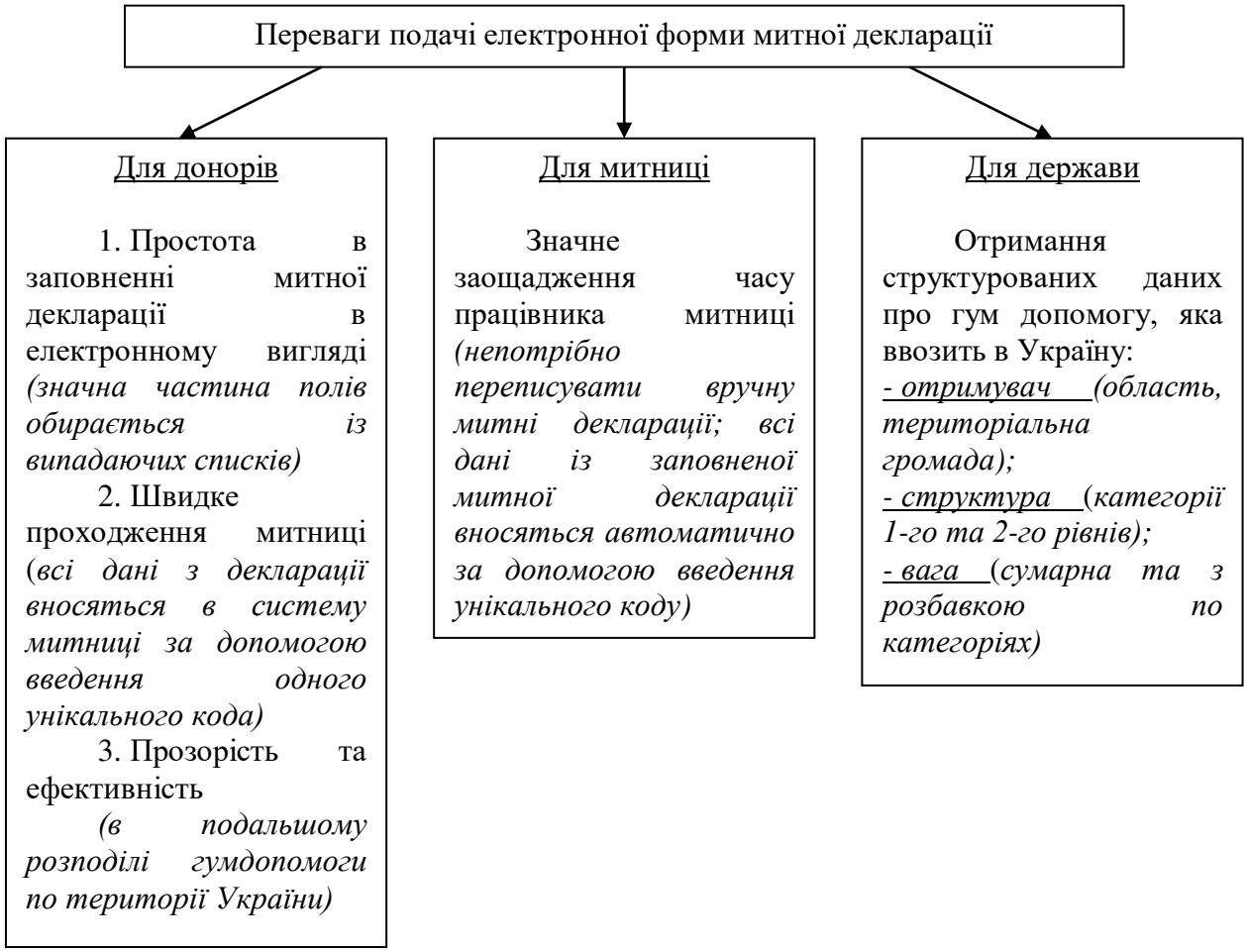

Рис. 1.4. Перелік переваг подачі електронної форми митної декларації

* складено на основі [12]

Фізична особа може обрати спосіб митного декларування товарів за одним із двох каналів перетину митного кордону України. Канали, виділені зеленим кольором («зелені коридори»), призначені для громадян, які переміщують через кордони України товар в обсягу, що не підлягає

обкладанню митними платежами, не підпадає під заборони чи обмеження при ввезенні в Україну, або вивезення за межі України, не підлягає необхідності письмового декларування. В іншому випадку обирається канал, що має назву «червоний коридор» і позначається червоним кольором [8, с. 62].

Варто зауважити, що у змісті статті 257 МК України «Процедура декларування» вказуються лише можливі форми декларування, визначається формат митних декларацій, подається перелік необхідних відомостей, що мають бути внесені у митну декларацію, але не зосереджується увага на послідовності порядку декларування [24]. Митна декларація – це, свого роду, документ-заява, яку подає декларант при оформленні перетину товаром митного кордону та декларує використання до таких товарів одного з існуючих митних режимів (тимчасове ввезення, експорт, реекспорт, імпорт та ін.), а також нарахування відповідних митних платежів, – необхідної умови процедури декларування. У митній декларації міститься інформацію про види та кількість товарів, що перетинають митний кордон України, їх вартість, інші показники, що є базою для проведення розрахунку необхідних митних платежів (див. додаток А).

Товари, що переміщуються через митний кордон України, згідно зі змістом статті 262 МК України, декларуються органові доходів і зборів, котрим здійснюється митне оформлення даних товарів [24].

Транспорт, який застосовується для переміщення товарів через кордон України, реєструється разом з товарами. Виняток становлять повітряні, річкові та морські судна, що декларуються митним і податковим органам в аеропортах, портах при прибутті на митну територію України, вибутті з неї [32, с. 143].

Для декларування транспортного засобу не завжди потрібно заповнювати митну декларацію. До прикладу, декларування суден закордонного плавання, котрі застосовуються винятково для переміщення товарів, пасажирів через митний кордон України, проводиться без бланків єдиного адміністративного документа та подання митних декларацій. Відомості про такі судна закордонного плавання фіксуються в загальній (генеральній) декларації.

При перевезенні через кордон України комерційного транспорту можуть бути заявлені різні митні режими: транзит, тимчасове вивезення, або ввезення, що завершуються шляхом або реекспорту, або реімпорту. Однак, згідно з нормами МК України про застосування митних режимів реімпорту та реекспорту, заявлені можуть бути винятково товари, а не транспорт комерційного призначення. Для товарів, перевезення яких через митний кордон України здійснюється на різних видах транспорту, можуть бути заявлені всі види митних режимів, які передбачаються статтею 70 МК України. При цьому, митне оформлення товарів, вантажів, що імпортуються, експортуються на різних видах транспортних засобів, ідентичне [32, с. 144].

Кількість виконуваних при декларуванні товарів дій може залежати від порядку декларування: згідно зі статтею 371 МК України, наприклад, для громадян, або для підприємств. Так, декларування для підприємств передбачає обов'язкове заповнення митної декларації, використовуючи бланк єдиного адміністративного документа. Громадянин у цьому випадку звертається до митного брокера стосовно надання послуги з декларування товарів, а саме щоб укласти необхідний договір (за винятком випадків, коли отримувачем, або відправником товарів виступає сам митний брокер). Указаній дії передує дія, пов'язана з отриманням громадянином товаротранспортної, товаросупровідної документації [24].

Після того, як договір буде укладено, митний брокер заповнює митну декларацію, виконує дії безпосередньо в інтересах громадянина, що пов'язуються з пред'явленням митному органу переміщуваного через кордон товару, документації, що є необхідні для проведення митного оформлення. В загальному вигляді митна формальність декларування для підприємства містить такі три дії: одержання товаротранспортної, товаросупровідної документації; укладення відповідного договору з декларування товару (факультативна дія); заповнення на бланку єдиного адміністративного документа митної декларації [35, с. 69].

Наступна митна формальність – прийняття митної декларації, що включає такі послідовні дії: 1) подання декларантом або уповноваженою ним особою митному органу митної декларації, іншої необхідної документації. Згідно з частиною 1 статті 248 МК України з цього моменту вважається розпочатим митне оформлення. Після цього проводиться дія щодо реєстрації посадовою особою митного органу митної декларації, а саме митній декларації присвоюється реєстраційний номер за допомогою автиматизованої системи митного оформлення (далі – АСМО) [12, с. 14].

Надалі виконується дія з перевірки митної декларації, використовуючи програмне забезпечення правильності заповнення митної декларації згідно зі встановленими вимогами, перевірка відповідності відомостей з електронної декларації, відомостям митної декларації на паперовому носії. Посадова особа митниці після цього проставляє відбиток штампа «Під митним контролем» на бланку митної декларації, інших необхідних документах, що засвідчує прийняття митної декларації для оформлення. Митна формальність щодо прийняття митної декларації, таким чином, включає такі дії [26, с. 253]:

- подання митної декларації, інших необхідних документів;

- реєстрація митної декларації відповідною посадовою особою митного органу;

- перевірка митної декларації.

Наступною митною формальністю є оформлення митної декларації, що включає здійснення цілої низки дій. Варто зазначити, що у чинному законодавстві України ототожнюються з митними формальностями такі дії з перевірки:

- наявності чи відсутності відміток про завершення переміщення того чи іншого товару;

- правильності здійснення класифікації задекларований товар;

- правильності визначення країни, з якої походить товар, що переміщується через митний кордон;

- дотримання заходів нетарифного регулювання, що встановлені до задекларованих товарів;

- наявності чи відсутності у митному реєстрі об’єктів права інтелектуальної власності задекларованих товарів;

- правильності використання пільг під час оподаткування;

- правильності розрахування митної вартості товару.

Обов’язковим є здійснення контролю зіставлення даних електронної митної декларації, й інших наданих для митного оформлення документів. Оцінку ризику проводять із застосуванням автоматизованої системи управління та аналізу ризиками [32, с. 145].

Остаточна процедура митного оформлення – це завершення митного оформлення. Відповідно до частини 1 статті 255 МК України митне оформлення здійснюється впродовж 4 робочих годин з моменту пред'явлення товару, котрий підпадає під митне оформлення, транспортного засобу комерційного призначення, подання митної декларації, документа, що її замінює згідно з чинним законодавством, інших необхідних документів [24].

Митне оформлення завершується проставленням посадовою особою митного органу персональної номерної печатки на бланку митної декларації.

Далі проводиться заповнення бланка електронної декларації з допискою про завершення митного оформлення та персональним номером штампа посадової особи митниці, яка провела митне оформлення [37, с. 24].

Митне оформлення товару під час переміщення через митний кордон України, таким чином, включає наступні митні формальності [32, с. 146]:

- при ввезенні товару попереднє повідомлення;

- тимчасове зберігання, що є необов’язковим;

- безпосередньо декларування;

- прийняття митних декларацій;

- оформлення митних декларацій; завершення митного оформлення [32, с. 146].

Митними формальностями, що встановлені для громадян до виконання, є наступні:

- декларування щодо одержання товаросупровідних, товаротранспортних документів, – може здійснюватися не завжди;

- заповнення та подання до митниці бланка митної декларації для письмового декларування громадянами товарів, які вони переміщують через кордон України для потреб (сімейних, особистих), що не пов'язані з провадженням підприємницької діяльності.

- оформлення митної декларації, на підставі цього будуть вжиті наступні заходи: перевірка поданих документів; рішення щодо оподаткування товарів зі сплатою митних платежів; стягнення митних платежів (не є обов'язковим), проставлення відповідними посадовими особами митниці особистої номерної печатки [26, с. 250].

Глобальною проблемою виступає недостовірне декларування митної вартості товарів, що набуло нині масштабного характеру. З боку учасників ЗЕД застосовуються різноманітні способи подання відомостей, що не відображають реальну вартість угоди, та декларуються недостовірні відомості про митну вартість товарів, щоб ухилитися від сплати митних платежів. У зв'язку з цим нині набуло значного поширення таке поняття, як «сірий імпорт» – завезений в Україну товар за нижчою вартістю, від якої до державного бюджету надійде лише невелика частина сплачених зборів та податків.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного теоретичного аналізу під митною вартістю товару пропонується розуміти економічну категорію, що застосовується під час проведення митного контролю та митного оформлення товарів і транспорту під час переміщення через митний кордон України; це критерій визначення величини митних зборів, податкова база, на основі якої розраховується сума ПДВ, акцизний податок; здійснюється квотування, ліцензування певних

товарів, визначених КМ України, відслідковується митна статистика, складається розрахунок податкового зобов'язання, що визначається на підставі результатів перевірки відповідних документів. Правильність визначення митної вартості товару впливає на суму митних платежів, нарахованих і сплачених до державного бюджету України, швидкість і якість процедури митного оформлення, на створення однакових конкурентних умов між імпортерами товарів.

Митне декларування як інструмент митного регулювання має важливе значення в діяльності митниці і є обов'язковою процедурою із заявлення в митні органи необхідних відомостей про товари при їх випуску. У сучасному митному законодавстві існує дві форми митного декларування: електронна та письмова. У більшості випадків подання проводиться за допомогою електронних митних декларацій (за винятком спрощеної процедури, коли інформація може бути вказана у простій письмовій формі). При цьому декларація формується за допомогою спеціальних програмних інструментів, до декларації додаються й електронні документи, що підтверджують відомості, заявлені в ній. На сучасному етапі розвитку процедура декларування товарів при перетині митного кордону – модернізована та спрощена система, що полегшує процес здійснення митних формальностей. Система митних органів України продовжує розвивати та вдосконалювати використання програмного та апаратного забезпечення, що створює суттєві переваги як для виконання своїх зобов'язань митними органами, так і для діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

2.1. Процедура визначення митної вартості товару

Для правильного розрахунку декларантом вартості товарів, переміщення яких здійснюється через митний кордон України, для митних цілей та подальшого контролю повноти та точності відповідного числового значення, під час декларування товарів має заявлятись митна вартість, яка ґрунтується на об’єктивних відомостях, які піддаються обчисленню, та підтверджуються документами за вичерпним переліком, встановленим митним законодавством. Зокрема, разом з митною декларацією, у випадках, закріплених законом, подається декларація митної вартості як узагальнюючий документ, які супроводжуються базовим набором документів, який включає фінансові документи на підтвердження вартості товару, реквізити, за якими здійснюється його ідентифікація, документи про страхування, транспортні (перевізні) документи та деякі інші, а якщо відповідний зовнішньоекономічний договір укладений між пов’язаними покупцем і продавцем, додатково подається калькуляція (розрахунок ціни), виписка з банківських і бухгалтерських документів покупця щодо відчуження оцінюваних товарів (аналогічних (подібних), ідентичних товарів на території України), окрім того необхідна довідкова інформація щодо вартості у країні-експортері товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) тим товарам, які оцінюють [2, с. 11].

Ознайомившись із загальними положеннями про митну вартість товарів, перейдемо до наукового опрацювання правового підгрунтя обрання та застосування методів визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, приділивши

особливу увагу методу визначення митної вартості за ціною договору як основному методу митного оцінювання товарів.

Насамперед, зауважимо, що митним законодавством закріплюються методи визначення митної вартості товарів, що імпортуються в Україну згідно з митним режимом імпорту, та порядок їх застосування. Цими методами за змістом ч. І ст. 57 МК України є (див. рис. 2.1):

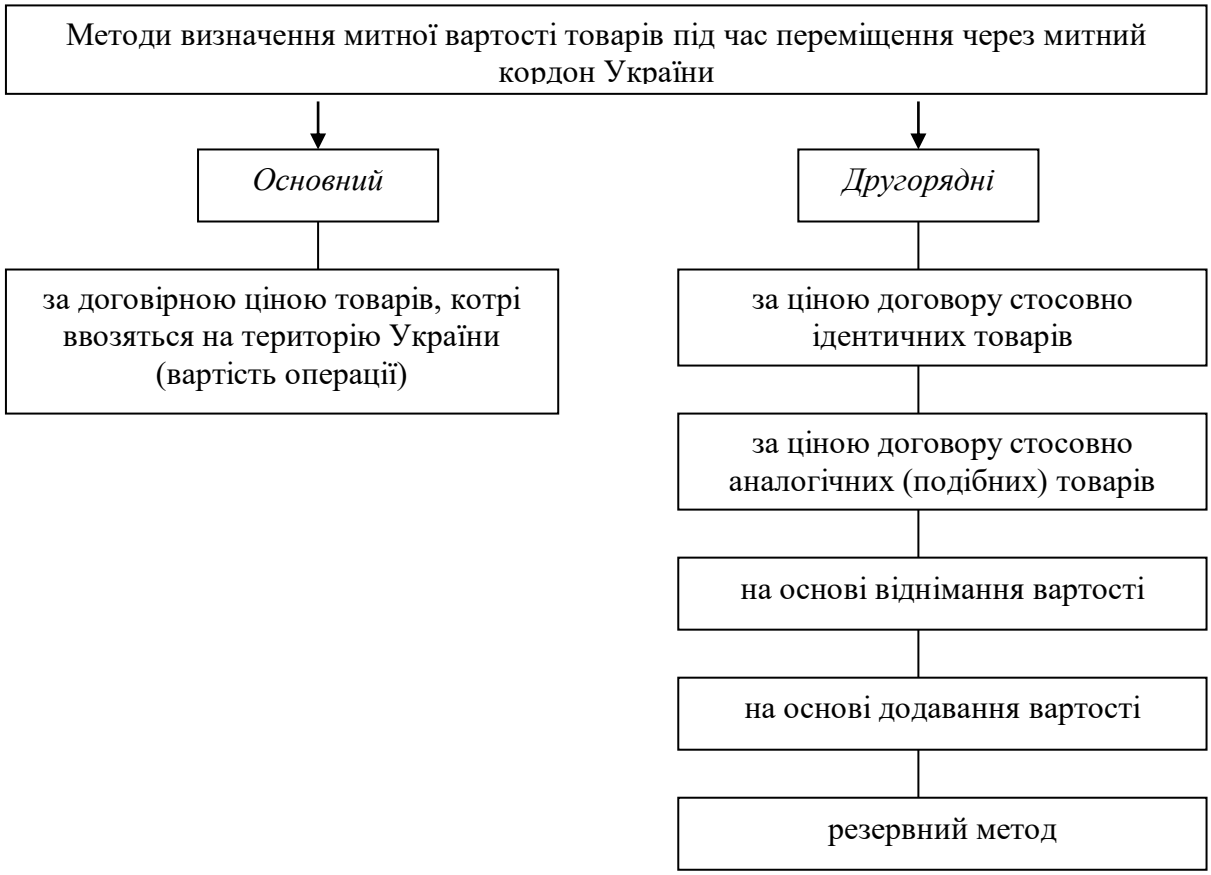

Рис. 2.1. Методи визначення митної вартості товарів, що імпортуються в Україну

* складено на основі ч. І ст. 57 МК України

Отже, основний – за договірною ціною товарів, котрі ввозяться на територію України (вартість операції);

2) другорядні:

а) за ціною договору стосовно ідентичних товарів;

б) за ціною договору стосовно аналогічних (подібних) товарів;

в) на основі віднімання вартості; сума податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з імпортом (ввезенням) чи відчуженням (продажем) товарів;

г) на основі додавання вартості;

ґ) резервний – на основі митних вартостях, визначених митними органами [24].

Згідно зі статистичними даними Держмитслужби України щодо градації методів визначення митної вартості товарів за частотою їх застосування спостерігається наступна тенденція (див. рис. 2.2).

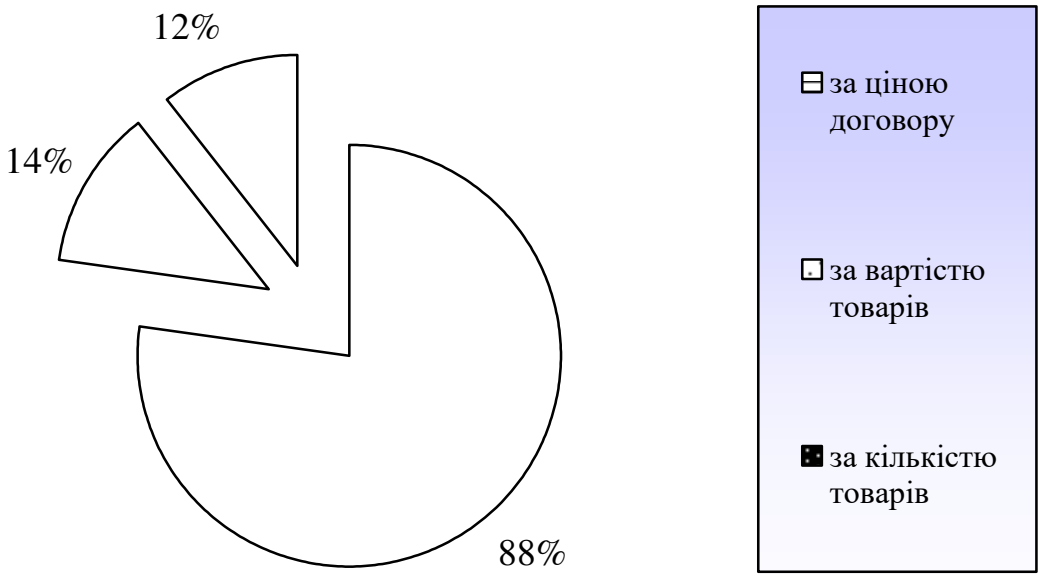

Рис. 2.2. Статистика частоти застосування методів визначення митної вартості товарів у 2023 році

* за даними Держмитслужби України

Як свідчать дані, представлені на рис. 2.2. широко застосовується поряд з провідним методом, за ціною договору (88%), резервний метод (14% – за їх вартістю товарів, 12% за кількістю товарів). Динаміка використання резервного методу при цьому тяжіє до зростання, що ймовірно свідчить про можливе частіше використання т. зв. індикативних цін. Так, останніми роками зросла кількість випадків самостійного відкликання митних декларацій через потребу здійснювати коригування митної вартості товарів (у 2020 р. – 20 825 випадків, а в 2022 р. цей показник зріс до 28 336) [28].

Повертаючись до дослідження методів визначення митної вартості товарів, зазначимо, що за правилами щодо черговості застосування основного та другорядних методів, кожен наступний з методів використовується тільки у разі, якщо митну вартість того чи іншого товару не можливо визначити шляхом використання попереднього методу (ч. 3 ст. 57 МК України). Зокрема, у разі, коли неможливо визначити митну вартість товарів за ціною договору стосовно ідентичних товарів та за ціною договору стосовно аналогічних (подібних) товарів, за основу для її визначення можна брати або ціну, за якою аналогічні (подібні) товари, або ідентичні товари були продані в Україні покупцеві, не пов'язаному із продавцем, за методом віднімання або додавання вартості на прохання декларанта у будь-якій послідовності (ч. 5 ст. 57 МК України). За резервним методом митна вартість товару визначається у разі, якщо неможливим є застосування жодного із зазначених методів (ч. 8 ст. 57 МК України) [24].

Перед застосуванням другорядних методів виконується процедура консультацій між декларантом і митним органом задля визначення основи вартості. У процесі таких консультацій декларант і митний орган можуть здійснити обмін інформацією, наявною у кожного з них, але за умови дотримання всіх необхідних вимог стосовно її конфіденційності (ч. 4 ст. 57 МК України) [24].

Висловлюючи спостереження та міркування щодо практичного виконання митними органами правила про необхідність консультацій між ним та декларантами перед застосуванням другорядних методів митного оцінювання товарів, Я. Корнійко зауважила, що сторони нерідко цієї вимоги не дотримуються, що нерідко призводить до суперечностей між ними у вирішенні цього питання. Щоб не допускати подібних ситуацій, слід зобов'язати обидві сторони, які є учасниками процесу декларування товарів до здійснення письмових консультацій щодо вибору найдоцільнішого методу визначення митної вартості [16, с. 80].

Продовжуючи дослідження та ознайомившись із передбаченими митним законодавством методами визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон на територію України згідно з митним режимом імпорту, та загальними правилами їх застосування, для більш повного охоплення особливостей правового регулювання основоположних питань визначення вартості товарів для митних цілей за законодавством України, розглянемо закріплені його положеннями підстави та обмеження застосування основного методу визначення митної вартості, а також пов'язані з ним процедурні аспекти.

Насамперед, зазначимо, що як влучно констатував К. Сочка, єдиний метод визначення митної вартості, яким самодостатньо може скористатися декларант, є перший, тобто основний метод [34, с. 65].

Звернувшись у цьому зв'язку до приписів ч. 1 ст. 58 МК України, зазначимо, що метод визначення митної вартості товару за ціною контракту (договору) стосовно товару, який ввозиться на митну територію України згідно з митним режимом імпорту, використовується у разі, якщо:

1) немає обмежень стосовно прав імпортера (покупця) на застосування оцінюваних товарів, виняток становлять ті, що:

а) встановлюються чинним законодавством в Україні, запроваджуються органами державної влади;

б) обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути відчужені повторно (перепродані);

в) суттєво не впливають на вартість товару;

2) жодна з частин виручки від будь-якого подальшого повторного відчуження, використання, розпорядження товарів покупцем не надійде опосередковано, або безпосередньо продавцеві, якщо лише не буде здійснено відповідне коригування, враховуючи додаткові складові до ціни контракту (договору);

4) покупець з продавцем не пов'язуються між собою, або хоч і пов'язуються, але їх відносини на ціну товарів не вплинули [24].

Наводячи приклади обставин зовнішньоекономічних операцій, за яких основний метод не може застосовуватись, насамперед, зазначимо, що, як вказано у виданому Податково-митною службою Сполученого Королівства роз'ясненні щодо оцінки імпортних товарів за першим методом (вартість транзакції), це охоплює випадки, коли не було продажу, та йдеться про, наприклад:

- безвідплатне відчуження, такі як подарунки, зразки або рекламні товари – оскільки такі операції не передбачають сплати ціни, їх не можна вважати купівлею-продажом;

- товари, імпортовані на консигнації – це товари, які відправляються особі, щоб вона могли продати їх для постачальника – на момент надходження у вільний обіг продаж не відбувся б;

- товари, імпортовані посередниками, які не купують товари, а продають їх після надходження у вільний обіг – це стосується цілої низки ситуацій, коли товари доставляються посередникам без продажу;

- товари, імпортовані філіями, які не є окремими юридичними особами – цс не можна вважати продажом, оскільки продаж є операцією між двома окремими юридичними особами;

- товари, імпортовані за договором прокату або лізингу – ці операції не є купівлею-продажом, навіть якщо в договорі передбачена можливість придбання товару;

- товари, зазвичай машини, надані в позику, які залишаються власністю відправника;

- товари (відходи або брухт), імпортовані для знищення та коли відправник платить вам за ваші послуги – оскільки декларант не платить за імпортовані товари та продаж не відбувся [27].

Прикладами наявності умов або застережень щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни, що унеможливлює визначення вартості вказаних товарів, можуть ситуації, коли:

- продавець встановлює ціну на імпортований товар з умовою, що буде придбано у нього інший товар у визначеній кількості;

- ціна, яка сплачується за товар, залежить від ціни, яка стягується з продавця за інші товари;

- ціна, яка сплачується за товар, залежить від угоди, яка укладається з продавцем – наприклад, коли декларант імпортує напівфабрикати за умови, що поставить продавцю визначену кількість готових товарів [37, с. 25].

З'ясувавши межі можливості застосовувати метод визначення митної вартості товарів за ціною контракту (договору), слід ознайомитись із ключовою законодавчою термінологією, яка позначає величини, що належать до складових митної вартості товарів для цілей її розрахунку за основним методом, перш за все, зазначимо, що ціною, яку фактично було сплачено, або яка має бути сплачена, за змістом положень ст. 58 МК України – це загальна сума всіх платежів, що були проведені, або які покупець має здійснити, оцінюваних товарів продавцеві, або ж на користь продавця через третю особу або/та на пов'язаних із продавцем осіб з метою виконання зобов'язань, покладених на продавця. Вказані платежі можуть бути як прямими, так й опосередкованими, зокрема, мати вигляд врегулювання покупцем частково чи повністю боргу продавця (ч. 6 ст. 58 МК України). Поряд з цим частиною митної вартості товарів не вважаються дивіденди, інші платежі покупця на користь продавця, що ніяким чином не пов'язані з товарами, що піддаються оцінюванню (ч. 8 ст. 58 МК України) [24].

Як показує практика організації імпортних операцій, зовнішньоекономічні договори нерідко включають, серед іншого, витрати на маркування, пакування та навантаження до ціни товару, але якщо вони недостатньо деталізуються (наприклад, узагальнюються під однією статтею витрат як послуги третіх сторін), відповідні розрахунки митної вартості нерідко не влаштовують митні органи) [4, с. 39]. Також, примітним є те, що для з'ясування того, чи включалась до ціни договору та чи інша величина, яка за вицевикладеними законодавчими положеннями є до нього додатковою

складовою (надбавкою), враховуються офіційні правила тлумачення торговельних дефініцій Міжнародної торгової палати. Зокрема, як зауважив Верховний Суд за підсумками дослідження обставин справи № 825/2410/16, «Вартість і фрахт» (CFR) означає, що на продавця покладається зобов'язання сплатити фрахт і виграти, що є необхідними для доставки товару у призначений пункт призначення, при цьому ризик ушкодження, або втрати товару, а також будь-які ризики збільшення витрат, які можуть виникати після переміщення товарів із борту судна, переходить від продавця до покупця у момент переправлення товару в порту відвантаження через поручні судна.

Умови CFR при поставці товарів означають, що до фактурної вартості товару включаються витрати, пов’язані з транспортуванням товару у порту призначення (фрахт). Цю обставину обгрунтовує лист постачальника, у якому зазначається, що вартість морського перевезення включається до ціни товару, яка вказана в інвойсі. Беручи цс до уваги, суд визначив, що коли товар поставляється на умовах CFR, то транспортні витрати включені вже до фактурної вартості товару, а тому у ході визначення митної вартості не додаються до ціни, котра фактично була сплачена, або підлягає сплаті (Постанова Верховного Суду від 16 червня 2023 р. у справі № 825/2410/16).

Водночас, у протилежність до витрат, які являють собою додаткові складові до ціни контракту (договору), до митної вартості не мають бути включені кошти, що зазначені у представленому нижче переліку, або витрати за умови виділення їх з ціни, котру фактично було сплачено, або яка підлягає сплаті за товари, що оцінюються та підтверджені документально, а також піддаються обчисленню:

1) плата за технічну допомогу, спорудження, будівництво, складення, технічне обслуговування або, здійснені після ввезення імпортних товарів, таких як обладнання, машини, промислова установка;

2) витрати, пов’язані з транспортуванням після ввезення товару;

3) податки, що згідно з чинним законодавством сплачуються в Україні (ч. 11 ст. 58 МК України) [24].

Також, важливо усвідомлювати те, що як встановлено чинним законодавством України, метод визначення митної вартості товарів за ціною договору не має застосовуватися, якщо застосовані декларантом, уповноваженою ним особою, відомості документально не підтверджені, кількісно не визначені, відсутня хоча б одна зі обов'язкових для обчислення складових митної вартості товару (ч. 2 ст. 58 МК України). У процесі подання документів, які підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення, так само й приймаючи рішення про її коригування, слід враховувати, що за змістом ч. 9 ст. 58 МК України розрахунки за законодавчими положеннями про основний метод здійснюють тільки на основі даних, що є об'єктивними та підтвердженими документально, і які піддаються обчисленню [24].

Таким чином, за положеннями митного законодавства митна вартість охоплює декілька складових, серед яких ціна, яка сплачена або буде сплачена за умовами зовнішньоекономічного договору, а також додаткові складові (надбавки) до ціни договору, які не включені до ціни договору та за звичайною підприємницькою практикою є невід'ємними умовами для ввезення товарів на митну територію (витрати, пов'язані зі страхуванняv оцінюваних товарів, їхysv транспортуванняv до місця ввезення на митну територію, обробку. вивантаження тощо) або є платежами, які покупець зобов'язаний сплатити прямо чи опосередковано продавцtds як умову їх продажу (виручка від будь-якого наступного використання, розпорядження або перепродажу імпортованих товарів, які надходять продавцtds прямо чи опосередковано тощо).

Додаткові складові (надбавки) до ціни договору включаються до ціни договору, що підтверджується його відповідними умовами (у тому числі посиланням на офіційні стандартизовані торговельні терміни) з належним рівнем деталізації у розрізі усіх складових митної вартості, або вказуються окремо від ціни договору.

Продовжуючи висвітлювати особливості спеціального режиму визначення митної вартості товарів, що ввозяться через митний кондон на

територію України за умовами зовнішньоекономічного договору, укладеного між пов’язаними продавцем і покупцем, вже у контексті їх митного оцінювання за основним методом, слід зауважимо, що, визначаючи значення обставин, які свідчать про наявність достатніх підстав вважати, що покупець та продавець за договором щодо товарів, які ввозяться на митну територію України, є пов’язаними особами, відповідні положення митного законодавства вказують на те, що самі по собі вони не тягнуть за собою незастосовність основного методу. Водночас, при наявності достатньої кількості підстав вважати, що такі відносини, якимось чином впливали на ціну оцінюваних товарів, митним органом має бути надане декларантові або уповноваженій ним особі письмове обґрунтування, що такі впливи мали місце (ч. 13 ст. 58 МК України). У разі їх відсутності вважається, що такі відносини на ціну оцінюваних товарів не впливали (ч. 14 ст. 58 МК України) [24].

Таким чином, встановивши достатні підстави вважати, що покупець та продавець за зовнішньоекономічним договором щодо товарів, які переміщуються через митрий кордон на територію України, є пов’язаними особами, а також що зв’язок між ними вплинув на ціну товарів, митний орган надає декларанту обґрунтування того, що такий вплив мав місце. Відсутність впливу пов’язаності продавця і покупця товарів на їх ціну декларант засвідчує підтвердженням того, що вона близька до ціни продажу непов’язаному покупцеві аналогічних (подібного), ідентичного товару для експорту в Україну або до деяких інших встановлених законом подібних значень з урахуванням різниці в комерційних рівнях продажу, кількісних показників та додаткових складових (надбавок) до ціни договору, а також того, якою є звичайна практика ціноутворення у відповідній галузі. Достатнім може бути підтвердження декларантом того, що ціна забезпечує відшкодування всіх витрат плюс прибуток, який є репрезентативним для продавця у розрізі відповідних товарів за зіставний період.

2.2. Контроль митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів

Підтвердження митними органами достовірності та точності відомостей про митну вартість товарів, що заявлена декларантом, та її коригування для приведення її у відповідність до вимог митного законодавства є неминуче необхідним для правильного нарахування митних платежів та забезпечення справедливого конкурентного середовища на товарних ринках. Водночас, спрямованість системи митного адміністрування на виважене співвідношення фіскальних пріоритетів та мети найбільшого сприяння міжнародній торгівлі у діяльності митних органів ставить перед митним законодавством виклик забезпечувати суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності настільки прості та гнучкі правила митного оформлення та митного контролю, щоб підтримувати на якомога більш високому рівні торгівельну та інвестиційну привабливість держави із одночасним належним піклуванням про задоволення фіскальних та безпекових інтересів її суспільства. Зважаючи на це, актуальним для світового наукового співтовариства постає дослідження правил контролю правильності визначення митної вартості товарів з точки зору їх пошуку шляхів приведення у відповідність до найбільш прогресивних теоретичних концепцій та найкращого зарубіжного досвіду, які орієнтовані на якомога більше урахування у процедурах перевірки відомостей про митну вартість товарів до різноманіття особливостей зовнішньоекономічних операцій, які позначаються на можливості декларантів з максимальною точністю заявити митну вартість товарів, що імпортуються, з одночасним виявленням спроб митного шахрайства з їх боку.

Це передбачає наукове опрацювання ключових правових аспектів процесу контролю правильності визначення митної вартості товарів у розрізі основних його умовних стадій:

1) оцінка митним органом повноти та достовірності відомостей про митну вартість товарів, що заявлена у митній декларації та обґрунтовується наданими декларантом документами – для визнання вартості товарів або звернення до

декларанта із запитом надання додаткових документів та відомостей, що підтверджують заявлену митну вартість товарів;

2) визнання митним органом митної вартості товарів або її коригування з детальним обґрунтуванням підстав для цього і її числового значення, яке митний орган вважає правильним, та викладенням вимог щодо надання додаткових документів, за умови надання яких може бути визнана заявлена декларантом митна вартість може бути визнана;

3) розгляд митним органом додаткових документів, поданих декларантом протягом встановленого законом строку після випуску товарів у вільний обіг та сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю та надання забезпечення сплати митних платежів на різницю між заявленою митною вартістю та відкоригованим значенням;

4) проведення після випуску товарів документальних перевірок дотримання вимог законодавства з питань митної справи у частині правильності визначення митної вартості товарів.

Цей структурний поділ процесу контролю правильності визначення митної вартості товарів значною мірою узгоджується з тим, який запропонував Д. Русак, зазначаючи, що узагальнена схема контроль за митною вартістю включає такі аспекти:

- визначення, чи правильним був вибір, а також використання декларантом методу оцінки товару – обов’язково здійснювати ретельний контроль за правильністю використання саме першого методу визначення митної вартості товарів, адже саме він відзначається найбільшою кількістю обмежень і умов, що безпосередньо можуть впливати на розмір контрактної (договірної) вартості товару;

- перевірка того, на скільки правильно визначив декларант структуру заявленої митної вартості, що має включати всі елементи, передбачені МК України, умовами зовнішньоторговельної угоди;

- перевірка наявності всіх необхідних документів, що мають відповідати заданим вимогам; має бути одержане документальне підтвердження того, що заявлена декларантом ціна товару дійсно сплачена, або підлягає сплаті;

- оцінка правильності визначення та заявлення декларантом митної вартості товарів ввезених через митний кордон на територію України [32, с. 201-202].

На рис. 2.3 схематично представлено алгоритм проведення документального контролю митної вартості товарів (згідно зі статею 53 МК України).

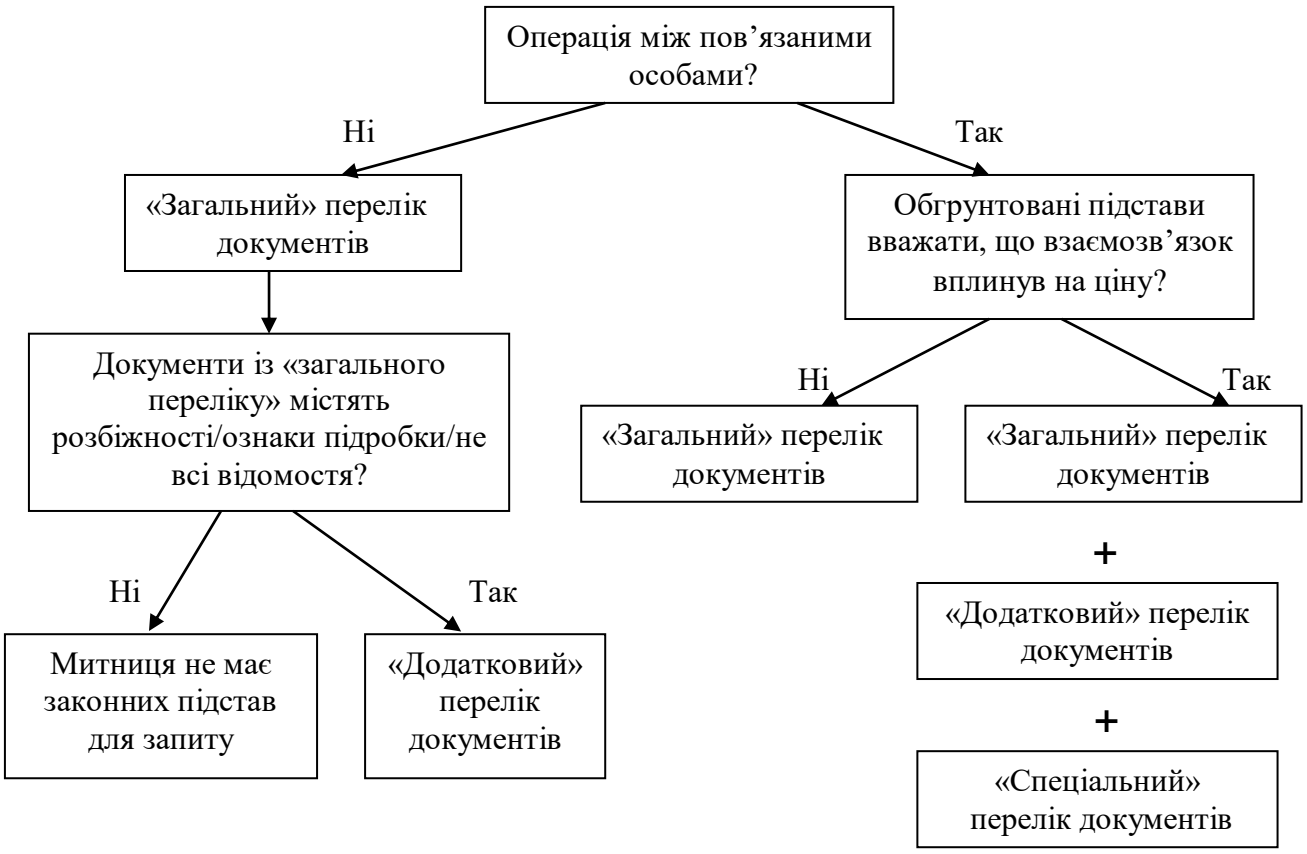

Рис. 2.3. Алгоритм проведення документального контролю митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України

* складено на основі статті 53 МК України

З наведеного алгоритму можна дійти висновку про наявність суттєвої асиметрії можливостей документального контролю митної вартості товарів, коли йдеться про операції між особами пов'язаними між собою та між суб'єктами ЗЕД, які незалежні один від одного. Зокрема, в операціях між

суб'єктами ЗЕД, котрі один від одного не залежать, митний орган може запитати додаткові документи, але має право це зробити винятково в тому разі, якщо «загальний» перелік містить розбіжності, не повні відомовті, ознаки підробки. В іншому разі у митного органу відсутні законні підстави у запиті будь-яких додаткових документів, а отже митна вартість товарів має визначатися за ціною договору.

Водночас, у разі здійснення операцій між пов'язаними особами митниця може послуговуватися всім спектром наявних засобів для документального контролю митної вартості, тобто митний орган може запитати так «додатковий», так і «спеціальний» перелік документації від декларанта. Така асиметрія в можливостях здійснення контролю вважається виправданою, оскільки свідоме заниження ціни договору можливе винятково у разі проведення конкретної операції особами, які пов'язані між собою.

Показовими щодо здйснення якості контролю правильності визначення митної вартості товарів є й результати опитування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з відповідним досвідом. Так, звернувшись до матеріалів щорічного опитування українських експортерів та імпортерів у 2021 р. Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, у яких вказується, що понад 70 % імпортерів повідомляють про випадки необгрунтованого збільшення митної вартості товарів, а також випадки відмови митних органів у визнанні договірної ціни товару. Понад 60% імпортерів повідомляють про відсутність прозорого визначення митної вартості товарів, необгрунтовані вимоги у наданні значної кількості документів. Крім того, були відзначені певні труднощі при ухваленні рішення про митну вартість товарів: включення до митної вартості платежів, які компанія не здійснювала: прояви корупції; неврахування актуального курсу валют, ігнорування інших ринкових чинників; затягнення процедури за тривалістю; вимоги митних органів у наданні документів, що містять комерційну таємницю; відсутність доступу до митної бази; використання ручного управління у процесі прийняття рішень щодо митної вартості товарів; відсутність можливості передбачити завчасно

митну вартість товарів; безпідставне застосування митними органами методу визначення вартості товару за ціною ідентичних товарів тощо [28].

З огляду на означені проблеми, доцільно розглянути практику застосування засад та правил контролю правильності визначення митними органами митної вартості товарів.

Перш за все, звернемо увагу на те, що, закріплюючи порядок контролю за правильністю визначення митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, відповідними положеннями ст. 54 МК України встановлено, що такий контроль здійснює митний орган шляхом перевірки (якщо митну вартість декларант визначив за основним методом – перевіряється розрахунок декларанта), що включає встановлення наявності в поданих декларантами документах усіх відомостей, достатніх для підтвердження числових значень складових митної вартості товарів, або відомостей про ціну, яку було фактично сплачено, або яка підлягає сплаті за товари (згідно з частиною 1 статті 54 МК України). Митний орган, під час контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, має упевнитися у точності, достовірності наданих декларантом заяв, документів, розрахунку визначення митної вартості товарів. Зокрема, митний орган може запитувати у письмовому вигляді від декларанта додаткові відомості та документи на підтвердження заявленої митної вартості товарів, обраний метод визначення митної вартості товарів, якщо у цьому є потреба (відповідно до частини 5 статті 54 МК України).

Крім того, з метою контролю за правильністю визначення митної вартості товарів митний орган має право:

а) звернутися до митного органу іншої країни із запитом про надання відомостей, що підтверджують достовірність заявленої декларантом митної вартості;

б) проводити після випуску товарів документальну перевірку, чи були дотримані вимоги чинних законів України щодо правильності визначення митної вартості декларованих товарів;

в) застосовувати інші передбачені митним законодавством форми митного контролю (ч. 5 ст. 54 МК України) [24].

Декларант, при цьому, може провести з митним органом консультацію у письмовому вигляді для обгрунтування вибору методу визначення митної вартості товарів на підставі інформації, наявної у митному органі [24].

Таким чином, основною формою контролю правильності поданого декларантом розрахунку числового значення заявленої митної вартості та елементом взаємодії між митним органом та декларантом, який забезпечує ефективну участь декларанта у прийнятті рішення щодо визнання чи коригування митної вартості товарів, так само як й якомога більш високий ступінь обгрунтованості цих рішень, є звернення уповноваженого митного органу до декларанта із запитом щодо надання додаткових документів та відомостей, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення. Разом з тим, законодавчі положення, які слугують основою для такого запиту, та практика їх тлумачення й застосування адміністративними судами вказують на те, що право уповноваженого митного органу на звернення з ним не є дискреційним. Натомість, для цього митний орган має обгрунтувати недостатність документів та відомостей, поданих під час декларування й заявлення вартості товарів, що ввозяться на митну територію.

Зокрема, у справі № 826/12901/17 наголошено на тому, що митний орган має право проводити контроль за правильністю обчислення декларантом митної вартості, проте такі повноваження реалізуються визначеним чинним законодавством способом. Зокрема, витребування додаткової документації, необхідної для підтвердження задекларованої митної вартості товарів, можливе лише у разі наявності обгрунтованих сумнівів у достовірності відомостей, які подав декларант. Ці сумніви можуть бути викликані через неповноту поданої документації для підтвердження заявленої митної вартості товарів, через невідповідність товарних характеристик, які зазначені у поданих документах, внаслідок порівняння заявленої митної вартості товарів з митною вартістю подібного, ідентичного товару і т.ін. Також, суд зауважив, що митний орган має

вказати, чому з поданих документів неможливо встановити митну вартість та які документи необхідні для підтвердження того чи іншого показника, який є частиною основи для визначення вартості відповідних товарів для митних цілей. При цьому, витребовувати необхідно лише ті документи, які слугують обгрунтуванням правильності, або помилковості задекларованої митної вартості у конкретному випадку, а не всі, які передбачені положеннями митного законодавства. Резюмуючи ці міркування, Верховний Суд підкреслює, що витребовуючи додаткові документи та відомості, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення, митний орган має зазначити:

- конкретні обставини, що викликають сумнів;

- причини неможливості здійснити перевірку на підставі документів, які надав декларант;

- обґрунтування необхідності перевірки сумнівних відомостей, спірної інформації;

- документи, надання яких зможе усунути сумніви у достовірності інформації (Постанова Верховного Суду від 15 лютого 2022 р. у справі № 826/12901/17).

Також, для максимального утвердження основного методу визначення вартості товарів для митних цілей, прийнято у цьому зв’язку враховувати комерційний аспект зовнішньоекономічних операцій та справедливі конкурентні цінові переваги деяких декларантів над іншими за рахунок більш ефективного використання власного капіталу та активів й організації бізнес-процесів з контрагентами.

Таким чином, першочерговим кроком у рамках контролю правильності визначення митної вартості товарів є оцінка митним органом повноти та достовірності відомостей про митну вартість товарів (у тому числі її складові, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів), що заявлена у митній декларації та підтверджується наданими декларантом документами – для визнання вартості товарів або

звернення до декларанта із запитом надання додаткових документів та відомостей, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення.

Підставою для цього звернення є обгрунтований сумнів у наданні декларантом повних та/або достовірних відомостей та документів, який підтверджується абсолютною неможливістю визначити дійсну митну вартість товарів через їх неповноту, а також конкретними результатами вжиття митним органом заходів митного контролю, які вказуються на високий ступінь вірогідності її неправильності (зіставлення з митною вартістю ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів; митний огляд, у ході якого встановлена недостовірність характеристик товарів, зазначених у поданих документах тощо).

Додаткові відомості та документи, що запитуються, мають бути прив'язані до конкретних обставин, з якими пов'язаний сумнів митного органу щодо правильності митної вартості та які безумовно необхідно з'ясувати, але це є неможливим з використанням раніше наданих відомостей та документів. Натомість, недопустимим є витребування документів, які не можуть підтверджувати чи спростовувати заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення, або керуватись лише тим, що ідентичні та подібні (аналогічні) товари декларувались за вищою митною вартістю без урахування комерційних аспектів зовнішньоекономічних операцій та справедливих конкурентних цінових переваг деяких декларантів над іншими за рахунок більш ефективного використання власного капіталу та активів й організації бізнес-процесів з контрагентами.

За результатами поведення контролю правильності визначення митної вартості товарів митний орган може визнати заявлену декларантом митну вартість товарів, або може прийняти письмове рішення про необхідність її коригування (згідбно з частиною 3 статті 54 МК України). Так, митний орган може відмовити у митному оформленні товарів за заявленою митною вартістю, али лише в тому разі, якщо є обгрунтовані підстави вважати, що надано

недостовірну, або неповну інформацію про митну вартість товарів, неправильно визначена митна вартість товарів у таких випадках:

1) неправильно проведений декларантом розрахунок митної вартості товарів;

2) декларант не подав документи, якими підтверджується заявлена митна вартість товарів, обраний метод для визначення миної вартості, відсутністю у наданих документах достатньої інформації, що підтверджує числові значення складових митної вартості товарів, інформації про ціну, яку фактично було сплачено, або яка має бути сплачена за ці товари;

3) обраний метод визначення митної вартості товару не відповідає умовам, встановленим чинним законодавством;

4) надання митному органу офіційної інформації, документально підтвердженої митним органом іншої країни про недостовірність заявленої митної вартості товару (ч. 6 ст. 54 МК України) [24].

Водночас, якщо у процесі митного контролю митний орган не може довести аргументовано, що заявлено недостовірні, або неповні відомості про митну вартість товарів, невірно визначено митну вартість товарів, заявлена декларантом митна вартість вважається визнаною автоматично (ч. 7 ст. 54 МК України) [24].

Коли було встановлено підстави для відмови у митному оформленні товарів за заявленою декларантом митною вартістю, а також у рамках проведення контролю правильності визначення митної вартості товарів вже після випуску цих товарів, митним органом приймається рішення про коригування митної вартості, що має містити:

1) обгрунтування наявних причин, через які не можливо визначити митну вартість товарів, що була заявлена декларантом;

2) у митному органі наявні відомості (зокрема, стосовно числових значень складових митної вартості товарів, митної вартості аналогічних (подібних), або ідентичних товарів, інших умов, які могли мати вплив на ціну декларованих товарів), що призвели до сумнівів у правильності визначення

митної вартості товарів і до прийняття рішення про коригування заявленої декларантом митної вартості;

3) наявність вичерпного переліку вимог про надання додаткової документації, за умови надання якої митний орган може визнати митну вартість товарів;

4) обґрунтування числового значення митної вартості, яку скориговав митний орган, а також фактів, що мали вплин на це коригування;

5) інформацію про право декларанта, уповноваженої ним особи на випуск у вільний обіг декларованих товарів:

- у разі надання згоди декларантом чи уповноваженою ним особою щодо рішення митного органу про коригування митної вартості товарів, але за умови сплати митних платежів відповідно до митної вартості, визначеної митним органом;

- у разі надання згоди декларантом чи уповноваженою ним особою щодо рішення митного органу про необхідність коригувати митну вартість товарів, але за умови сплати митних платежів відповідно до заявленої митної вартості товарів, надання забезпечення сплати митних платежів на різницю між митною вартістю заявленою декларантом та визначеною митним органом;

6) право декларанта, уповноваженої ним особи в оскарженні рішення про коригування заявленої митної вартості до органу вищого рівня, а також суду (частина 2 статті 55 МК України) [24].

У практичній площині, за слушним узагальненням М. Беспалова, перевірка розрахунку декларанта та числового значення митної вартості проводиться шляхом пошуку можливих помилок, допущених у процесі перенесення відомостей до митних документів з первинної документації; пошуку помилок арифметичного характеру у наданих декларантом митних, або первинних документах; пошуку можливих помилок, допущених у ході перерахунку сум в іноземних валютах; перевірки правильності обраного методу визначення митної вартості товару; включення всіх складових частин митної вартості; оцінки правильності проведених суб’єктом декларантом розрахунків.

Джерелами інформації для митних органів можуть слугувати наступні:

- цінова база митної служби (спеціалізований програмно-інформаційний комплекс єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів);

- спеціалізовані видання, де розміщена інформація про актуальні ціни на світовому ринку; інформація митної служби про ціни на комплектуючі, матеріали, сировину;

- інформація, одержана від державних органів іноземних держав; інформація, одержана внаслідок запитів до державних органів, а також проведеного пост-аудиту;

- інформація, одержана в межах домовленостей зі спілками виробників товарів, імпортерів;

- висновки експертних організацій;

- офіційні сторінки виробників у мережі інтернет, прайс-листи тощо [6, с. 32].

Подібним чином практико-прикладний методичній бік перевірки правильності розрахованого декларантом числового значення митної вартості висвітлює А. Шепетько, вказуючи на те, зокрема, можуть здійснюватися такі контрольно-аналітичні заходи: порівняння вартостей на супровідних накладних на товар, зі вказаними у митній декларації; зіставлення наведених у рахунку-фактурі значень, із замовленням на купівлю; порівняння строків і термінів доставки за рахунками-фактурами з вантажними витратами, наведеними у вантажних документів, митній декларації; перевірка того, чи застосовано чинний на момент проведення зовнішньоекономічної операції обмінний курс валют [38, с. 184].

Згідно з даними Держмитслужби України, структура порушень, виявлених митними аудиторами в 2023 році є такою (див. рис. 2.4 – рис. 2.5):

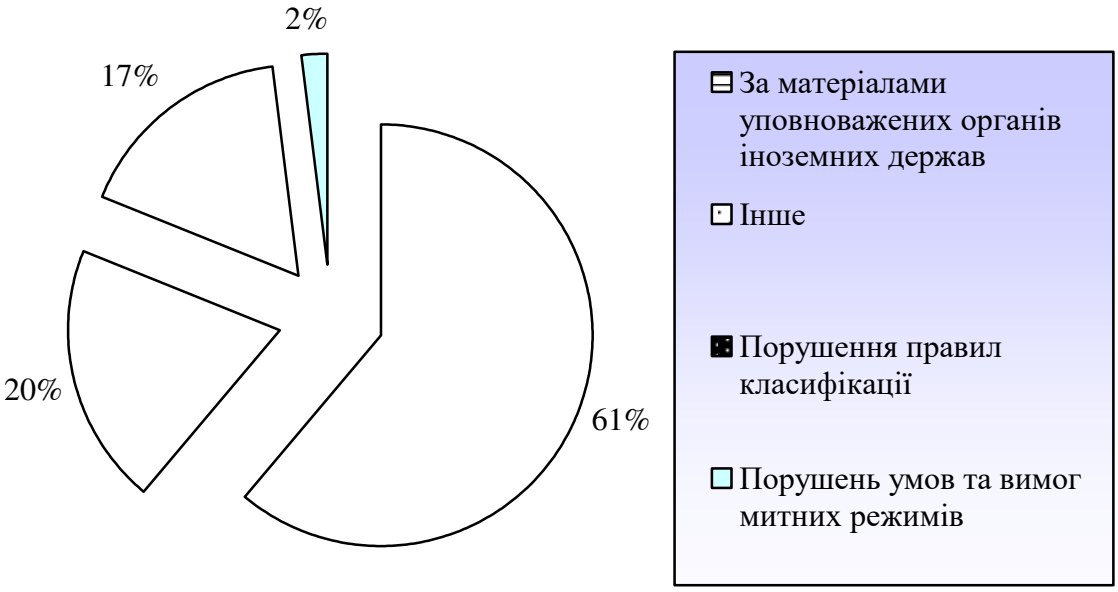

Рис. 2.4. Структура порушень, виявлених митними аудиторами – I

* за даними Держмитслужби України

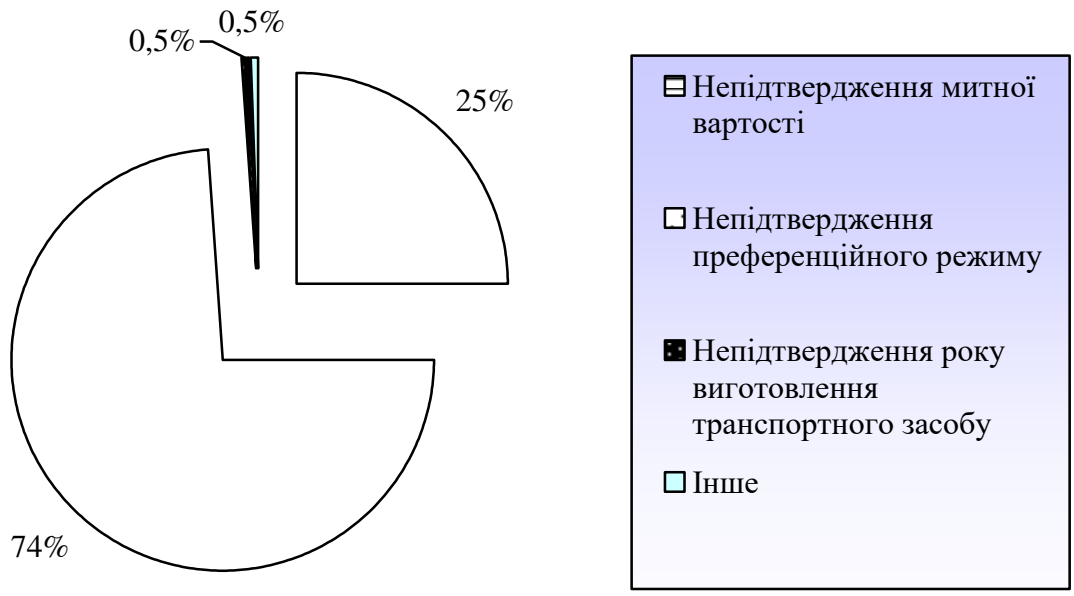

Рис. 2.5. Структура порушень, виявлених митними аудиторами – II

* за даними Держмитслужби України

Таким чином, спостерігається тенденція до зростання показників діяльності митного аудиту у 2023 року, упродовж якого фактів порушень чинного законодавства України у сфері митної справи виявлено на 1,1 млрд гривень. При цьому, як свідчать дані на рис. 2.4-2.5, найбільше фактів скоєних порушень встановлено: за наданою інформацією уповноважених органів іноземних держав (непітвердження митної вартості, непітвердження преференційного режиму, року виготовлення транспортних засобів та ін.) – 61%. У 17% випадків поругувалися правила класифікації, порушення вимог та умов митних режимів становлять 2% від усіх порушень, інші види порушень становлять 20%, сюди входять такі, як незастосування антидемпінгових заходів, неправомірне застосування пільг тощо.

Варто відзначити, що нагальними питаннями оптимізації використання довідкових цінових баз даних митних органів як їх опорного інформаційно-аналітичного ресурсу під час контролю дотримання вимог митного законодавства про митну вартість та методи її визначення є, серед іншого, їх уніфікація для недопущення неоднакових умов митного оформлення ідентичних товарів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення наявності у цих джерелах якомога більш актуальних відомостей про митну вартість імпортованих товарів для урахування особливостей кон'юнктури товарних ринків максимально наближених періодів, а також правильна класифікація й оцінка товарів з урахуванням усіх факторів ціноутворення, у тому числі нематеріальних чинників.

Зазначені міркування цілком узгоджуються з виданими Всесвітньою митною організацією рекомендаціями щодо розробки та використання національної бази даних оцінки як інструменту оцінки ризиків. За змістом цих рекомендацій національна митна служба не має: 1) використовувати цінову базу даних для визначення митної вартості імпортованих товарів як заміну вартості конкретних товарів або як механізм встановлення мінімальних значень митної вартості; 2) відхиляти заявлене числове значення виключно на основі різниці між ним та відомостями з бази даних; 3) використовувати базу даних

оцінки як заміну іншим методам, таким як митний пост-аудит, щоб оцінити достовірність та точність заявленої вартості. При цьому, щоб належним чином виконувати свою функцію інструменту оцінки ризику, інформація в базі даних має бути актуальною. Те, що вважається актуальною ціновою інформацією, може залежати від специфіки товару, частоти коливань цін та інших факторів, що мають значення [33].

Завершальною умовною та факультативною стадією процесу контролю правильності визначення митної вартості товарів є проведення після випуску товарів документальних перевірок дотримання вимог законодавства з питань митної справи у частині правильності визначення митної вартості товарів. Більше того, у цьому зв'язку слід зважати й на те, що процедури митного пост-контролю (пост-аудиту) мають загальновизнаний потенціал щодо спрощення заявлення та підвищення ефективності контролю правильності визначення.

Висновки до розділу 2

З'ясовано, що для правильного розрахунку декларантом вартості товарів, які ввозяться через митний кордон, для митних цілей та подальшого контролю повноти та точності відповідного числового значення, під час декларування товарів має заявлятись митна вартість, яка грунтується на об'єктивних відомостях, які піддаються обчисленню, та підтверджуються документами за вичерпним переліком, встановленим митним законодавством. Зокрема, разом з митною декларацією, у випадках, закріплених законом, подається декларація митної вартості як узагальнюючий документ, які супроводжуються базовим набором документів, який включає фінансові документи на підтвердження вартості декларованого товару, містять необхідні реквізити для його ідентифікації, документи про страхування, перевізну документацію та деякі інші, а якщо відповідний зовнішньоекономічний договір укладений між пов'язаними покупцем і продавцем, подається додатково калькуляція, виписка з банківських, бухгалтерських документів покупця щодо відчуження оцінюваних

ідентичних, подібних (аналогічних) товарів, довідкова інформація про вартість товарів у країні-експортері, ідентичних та/або подібні (аналогічниї) оцінюваним товарам.

Установлено, що першочерговим кроком у рамках контролю правильності визначення митної вартості товарів є оцінка митним органом повноти та достовірності відомостей про митну вартість товарів (у тому числі її складові, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів), що заявлена у митній декларації та підтверджується наданими декларантом документами – для визнання вартості товарів або звернення до декларанта із запитом надання додаткових документів та відомостей, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення. Додаткові відомості та документи, що запитуються, мають бути прив’язані до конкретних обставин, з якими пов’язаний сумнів митного органу щодо правильності митної вартості та які безумовно необхідно з’ясувати, але це є неможливим з використанням раніше наданих відомостей та документів. Натомість, недопустимим є витребування документів, які не можуть підтверджувати чи спростовувати заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення, або керуватись лише тим, що ідентичні та подібні (аналогічні) товари декларувались за вищою митною вартістю без урахування комерційних аспектів зовнішньоекономічних операцій та справедливих конкурентних цінових переваг деяких декларантів над іншими за рахунок більш ефективного використання власного капіталу та активів й організації бізнес-процесів з контрагентами.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Насамперед, для наближення до найбільш прогресивних міжнародних рекомендацій та тенденцій розвитку митного законодавства Європейського Союзу і зарубіжних держав, а також для виконання урядових документів з планами реформування митних органів та митного законодавства України слід запропонувати запровадити можливість декларантів звертатись до митних органів за рішенням щодо зобов'язуючої інформації щодо митної вартості, яке може визначати метод митної оцінки та шлях їх застосування для визначення митної вартості товарів за певних обставин. Також, для вдосконалення порядку прийняття рішень щодо зобов'язуючої інформації та їх використання митними органами та декларантами слід:

1) утворити єдиний відкритий онлайи-реєстр рішень щодо зобов'язуючої інформації для сприяння єдності та прозорості митного адміністрування, що має інформаційно-телекомунікаційні інструменти для подання та отримання рішень та сповіщення заінтересованих осіб щодо змін їх статусу та з інших питань, що стосуються обігу рішень;

2) запровадити можливість видання Держмитслужбою України узагальнюючою рішення щодо зобов'язуючої інформації для забезпечення послідовності застосування митних правил та можливість усунення нею суперечливих рішень щодо зобов'язуючої інформації (у відповідь на звернення галузевого об'єднання підприємців або за своєю ініціативою у якості узагальнення практики митного оформлення чи митного контролю, адміністративного оскарження чи огляду практики судового оскарження);

3) дозволити третім особам звернути увагу' митного органу на рішення, яке було видане іншим декларантам;

4) встановити, що максимальна кількість товарів, які можуть бути розмитнені з використанням рішення щодо зобов'язуючої інформації протягом

періоду його ультраактивної дії має визначатись за підсумками консультацій між відповідним митним органом та декларантом, а ця можливість має підтверджуватись посиланням у зовнішньоекономічному договорі (чи інших документах) на тс, що він укладений з урахуванням конкретного рішення щодо зобов'язуючої інформації;

5) закріпити необхідність призупинення (відкладення) розгляду звернення щодо прийняття рішень щодо зобов'язуючої інформації у зв'язку з тим, що відповідне питання не є предметом іншого/окремого рішення, у тому числі якщо воно й предметом адміністративного чи судового оскарження, а також зобов'язати заявника вказувати про ці обставини, які йому відомі;

6) встановити можливість зміни рішень щодо зобов'язуючої інформації (без відкликання та видання нового такого рішення) у випадках зміни умов відповідного зовнішньоекономічного договору, які впливають на митну вартість, та виявлення друкарських помилок, орфографічних або граматичних помилок, які не тягнуть за собою зміни підстав для вибору методу визначення митної вартості, найменування заявника та строку дії рішення.

Ці рекомендації значною мірою відповідають рекомендаційним положенням Угоди про спрощення процедур торгівлі, що містяться у додатку до Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі.

Більше того, розширення сфери використання попередніх рішень узгоджується із запропонованою Європейською Комісією зміною парадигми партнерства з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності шляхом підвищення значення попереднього митного декларування та необхідності попередньо повідомити митні органи про намір ввезення товарів на митну територію.

Рішення щодо зобов'язуючої інформації як особливий інструмент реалізації політики держави у митній сфері сприяє й єдності розуміння та застосування митими органами вимог митного законодавства, що узгоджується з частиною визначених Європейською Комісією цілей оновлення митної політики та завданнями реформування митних органів, зокрема шляхом

централізації функцій та забезпечення однакового правозастосування у діяльності митних органів. У світлі цього, слід забезпечити оновлення інформаційно-телекомунікаційних компонентів митниці у спосіб, що сприятиме утвердженню єдиного шляху організації та здійснення заходів митного контролю та митного оформлення шляхом забезпечення послідовності діяльності національних митних органів як єдиного цілого у співпраці із іншими державними органами у рамках концепції «держава як єдиний механізм». Поруч із цим маг активізуватись роз'яснювальна діяльність митних органів шляхом наведення у тих чи інших офіційних документах прикладів типових обставин експортно-імпортних операцій та шляхів основи вартості товарів для митних цілей у їх рамках за прикладом зарубіжних держав.

Важливо також звернути особливу увагу підвищення якості правил її заявления та законодавчого підґрунтя контролю правильності визначення митної вартості товарів та її коригування митними органами.

Насамперед, належна увага має бути приділена питанням регламентації проведення консультацій між декларантом і митним органом для обгрунтуваннння вибору правильного методу визначення митної вартості товарів на підставі наявної інформації в митному органі, а також з метою обміну наявною у декларанта та митного органу інформації перед застосуванням другорядних методів. Ознайомившись із науковими та зарубіжними нормативно-правовими джерелами, вважаємо, що у відповідних законодавчих положеннях має бути закріплено правило про те, що митний орган зобов'язаний повідомити декларанта за допомогою інформаційної системи або в письмовій формі про можливість проведення консультацій за зазначених обставин, а також має надати в рамках цих консультацій наявну у нього інформацію про вартість операцій з ідентичними або подібними (аналогічними) товарами. Невиконання цього обов'язку уповноваженою посадовою особою митного органу мас тягнути за собою адміністративну відповідальність.

Системного вдосконалення, спрямованого на досягнення оптимального балансу між забезпеченням митної безпеки й захисту митних інтересів та створення сприятливих умов для ведення зовнішньоекономічної діяльності, потребують й визначені митним законодавством підстави та процедури контролю дотримання декларантами вимог митного законодавства під час розрахунку числового значення вартості товарів, які ввозяться ними на митну територію.

Контроль за правильністю визначення митної вартості товарів доцільно здійснювати митним органом, застосовуючи систему управління ризиками. Зокрема необхідно порівнювати рівень заявленої митної вартості товарів з:

- рівнем митної вартості аналогічних (подібних), або ідентичних товарів, митне оформлення яких вже проведено;

- інформацією, наявною у митного органу, щодо рівня цін на декларовані товари, вартість прямих витрат на їхнє виробництво, зокрема, комплектувальних виробів, матеріалів, сировини, що входять до складу цих товарів;

- наявною у митного органу інформацією, що була одержана від іншого державного органу, установи організації, а також уповноваженого органу іноземної держави про автентичність документів, що надав декларант митному органу для здійснення митного оформлення аналогічних (подібних), ідентичних товарів.

Таким чином, запропоновані пропозиції спрямовані на легалізацію можливості коригування вартості товарів дія цілей їх митного оформлення виключно через розбіжності заявленого відповідними декларантами числового значення їх вартості із рівнем митної вартості аналогічних (подібних), ідентичних товарів.

Необхідним є дотримання деяких особливих аспектів підстав для ухвалення рішення щодо коригування митної вартості, його змісту, зокрема недопущення нівелювання методу визначення митної вартості за договірною ціною шляхом визнання її неприйнятною лише через її відмінність від цін

договору щодо подібних (аналогічних) товарів. Натомість, мають належним чином враховувагись комерційні аспекти зовнішньоекономічних операцій та справедливі конкурентні цінові переваги деяких декларантів над іншими за рахунок більш ефективного використання власного капіталу та активів й організації бізнес-процесів з контрагентами. Визначальним фактором є й індивідуальні особливості товару, що декларується. У контексті ввезення на митну територію автомобіля у керівній судовій практиці зауважується, що має братись до уваги, зокрема технічний стан, що суттєво впливає на ринкову вартість автомобіля, а також рік випуску транспортного засобу, тип двигуна, наявність пошкоджень, умови використання, що вплинули на зношеність товару й обумовили ціну, за яку його було придбано Разом з тим, складовим елементом порядку контролю правильності визначення митної вартості, який без сумнівів потребує фундаментальних перетворень та деяких коригувань точкового рівня, є спеціальний інструментарій випуск>' товарів у вільний обіг на митній території до остаточного визначення їх вартості, що обумовлює необхідність запропонувати концептуальні засади запровадження (трансформації) відповідних заходів.

Основний альтернативний механізм випуску у вільний обіг товарів, який може діяти в умовах, коли різняться позиції декларанта та митного органу щодо повноти та/або достовірності відомостей про митну вартість товарів та правильність її числового значення, передбачає, що декларант у разі незгоди із визначеною митним органом митною вартістю його товару має можливість забезпечити його випуск у вільний обіг, за умови сплати митних платежів згідно із задекларованим числовим значенням та надання забезпечення сплати митних платежів на різницю між заявленою митною вартістю та визначеною митним органом. Забезпечення надається на строк 90 днів з дня випуску товарів, упродовж якого декларантом може бути реалізовано право про надання митному органу додаткових документів, що підтверджують заявлене ним числове значення митної вартості. Митний орган на основі одержаної інформації, може визнати заявлену мину вартість, або надати обгрунтовану

відмову у визнанні заявленої митної вартості, враховуючи додаткові документи.

Розглядаючи питання щодо регулювання ключових аспектів декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України, слід установити, що митна вартість має вважатись узгодженою, а рішення про її коригування – остаточним (з початком перебігу строку на його адміністративне та судове оскарження), після надання митним органом відмови визнати заявлену митну вартість, урахувуючи додаткові документи, адже у іншому випадку матиме місце ймовірність взаємовиключних рішень митних органів за підсумками адміністративного оскарження та розгляду додаткових документів щодо вартості товарів.

На доповнення до вищевикладсного, перенесення частини контрольних заходів на час після випуску товарів у вільний обіг можуть забезпечити документальні перевірки дотримання вимог законодавства з питань митної справи у частині правильності визначення митної вартості товарів (митного пост-аудиту) та митний пост-контроль як камеральний контрольно-аналітичний захід, який передує документальній перевірці.

Станом на цей момент регулювання підстав та процедури митного иост-контролю відзначається недостатньою прогресивністю, адже ним не передбачається спрощення, або пришвидшення митного оформлення, митного контролю шляхом перенесення частини цих заходів, зокрема тих, які стосуються реалізації контролю правильності визначення митної вартості вже випуску товарів.

Нагальним залишається також питання про організації та забезпечення належного здійснення аудиту після митного оформлення. На основі міжнародних рекомендацій та наукових праць з означеного питання пропонується вважати, що оптимальна концепція цієї митної формальності має передбачати наступне. За низького рівня ризику допущення тих чи інших порушень відповідних вимог про митну вартість товарів, може допускатись випуск товарів у вільний обіг на митній території за заявленою декларантом

митною вартістю товарів, але тільки якщо декларант погодиться добровільно на проведення перевірки правильності її визначення у межах заходів митного контролю після випуску товарів у вільний обіг. До таких заходів належить митний пост-контроль і митний пост-аудит, тобто документальна перевірка (у разі виникнення необхідності) дотримання вимог митного законодавства щодо достовірності наданої в митний орган декларації митної вартості, повноти нарахування, сплати митних платежів, що були визначені на основі числового значення митної вартості, заявленого декларантом. Водночас, за умов виконання уповноваженим митним органом всіх необхідних заходів контролю за правильністю визначення митної вартості товарів за звичайною процедурою до їх випуску у вільний обіг, митний пост-контроль та митний пост-аудит проводяться як виняток і лише за умов належного обгрунтування митним органом причин ускладненості, або ж неможливості перевірки достовірності, повноти необхідної інформації про митну вартість товарів у процесі митного оформлення.

Вказана пропозиція значною мірою узгоджується зі специфічними та перспективними практиками реалізації контролю за правильністю визначення митної вартості, а також її коригування, що передбачається у деяких зарубіжних країнах. Зокрема, у Сполученому Королівстві передбачені можливості декларанта під час митного оформлення повідомити митний орган про ймовірність зміни ціни договору з продавцем товарів, які ввозяться на митну територію, та заявити попереднє числове значення митної вартості товарів й надати митне забезпечення на потенційну різницю у ціні.

Більше того, погребує належного опрацювання утверджена у Європейському Союзі процедура спрощеного декларування та випуску товарів у вільний обіг. Цією процедурою допускається відсутність деяких документів, відомостей щодо зовнішньоекономічних операцій та товарів, які ввозяться на митну територію. Серед зазначених товарів і ті, що пов’язані з їхньою митною вартістю, та передбачають забезпечення сплати митних платежів гарантією до подання додаткової декларації з відсутніми документами та відомостями, а

також необхідність попереднього схвалення митними органами регулярного використання цього спрощення.

Висновки до розділу 3

Отже, в рамках удосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України доцільно запровадити можливість декларантів звертатись до митних органів за рішенням щодо зобов'язуючої інформації щодо митної вартості, яке може визначати метод митної оцінки та шлях їх застосування для визначення митної вартості товарів за певних обставин. Вдосконалення порядку прийняття рішень щодо зобов'язуючої інформації та їх використання митними органами та декларантами передбачає запровадження таких заходів: 1) утворити єдиний відкритий онлайн-реєстр рішень щодо зобов'язуючої інформації для сприяння єдності та прозорості митного адміністрування, що має інформаційно-телекомунікаційні інструменти для подання та отримання рішень та сповіщення заінтересованих осіб щодо змін їх статусу та з інших питань, що стосуються обігу рішень; 2) запровадити можливість видання Держмитслужбою України узагальнюючого рішення щодо зобов'язуючої інформації для забезпечення послідовності застосування митних правил та можливість усунення нею суперечливих рішень щодо зобов'язуючої інформації; 3) дозволити третім особам звернути увагу митного органу на рішення, яке було видане іншим декларантам; 4) встановити, шо максимальна кількість товарів, які можуть бути розмитнені з використанням рішення щодо зобов'язуючої інформації протягом періоду його ультраактивної дії має визначатись за підсумками консультацій між відповідним митним органом та декларантом, а ця можливість має підтверджуватись посиланням у зовнішньоекономічному договорі на те, шо він укладений з урахуванням конкретного рішення щодо зобов'язуючої інформації; 5) закріпиш необхідність призупинення (відкладення) розгляду звернення щодо прийняття рішень щодо зобов'язуючої інформації у зв'язку з тим, що

відповідне питання не є предметом іншого/окремого рішення, у тому числі якщо воно й предметом адміністративного чи судового оскарження, а також зобов’язати заявника вказувати про ці обставини, які йому відомі; б) встановити можливість зміни рішень щодо зобов’язуючої інформації у випадках зміни умов відповідного зовнішньоекономічного договору, які впливають на митну вартість, та виявлення друкарських помилок, орфографічних або граматичних помилок, які не тягнуть за собою зміни підстав для вибору методу визначення митної вартості, найменування заявника та строку дії рішення.

Запропоновано забезпечити оновлення інформаційно-телекомунікаційних компонентів митниці у спосіб, що сприятиме утвердженню єдиного шляху організації та здійснення заходів митного контролю та митного оформлення шляхом забезпечення послідовності діяльності національних митних органів як єдиного цілого у співпраці із іншими державними органами у рамках концепції «держава як єдиний механізм». Також, указано на те, що має бути встановлене правило про те, що митний орган зобов'язаний повідомити декларанта про можливість проведення консультацій з метою обгрунтованого вибору методу визначення митної вартості та перед застосуванням другорядних методів, а також має надати в рамках цих консультацій наявну у нього інформацію про вартість операцій з ідентичними або подібними (аналогічними) товарами.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України.

1. Визначено сутність митної вартості товару, під якою пропонується розуміти економічну категорію, що застосовується під час проведення митного контролю та митного оформлення товарів і транспорту під час переміщення через митний кордон України; це критерій визначення величини митних зборів, податкова база, на основі якої розраховується сума ПДВ, акцизний податок; здійснюється квотування, ліцензування певних товарів, визначених КМ України, відслідковується митна статистика, складається розрахунок податкового зобов'язання, що визначається на підставі результатів перевірки відповідних документів. Правильність визначення митної вартості товару впливає на суму митних платежів, нарахованих і сплачених до державного бюджету України, швидкість і якість процедури митного оформлення, на створення однакових конкурентних умов між імпортерами товарів. Таким чином, митна вартість товару виступає важливим напрямом митного регулювання. Насамперед це пов'язано з тим, що митна вартість є основою для обчислення правильного розміру митних платежів, які мають бути сплачені учасниками ЗЕД при переміщенні товарів через державний кордон.

2. Охарактеризовано процедуру декларування товарів при перетині митного кордону, що є інструментом митного регулювання є обов'язковою процедурою із заявлення в митні органи необхідних відомостей про товари при їх випуску. У сучасному митному законодавстві існує дві форми митного декларування: електронна та письмова. У більшості випадків подання проводиться за допомогою електронних декларацій (за винятком спрощеної процедури, коли інформація може бути вказана у простій письмовій формі). При цьому декларація формується за допомогою спеціальних програмних інструментів, до декларації додаються й електронні документи, що

підтверджують відомості, заявлені в ній. На сучасному етапі розвитку процедура декларування товарів при перетині митного кордону – модернізована та спрощена система, що полегшує процес здійснення митних формальностей.

3. Досліджено процедуру визначення митної вартості товару. Правильний розрахунок декларантом вартості товарів, які ввозяться через митний кордон на територію України, для митних цілей та подальшого контролю повноти та точності відповідного числового значення, під час декларування товарів має заявлятись митна вартість, яка грунтується на об'єктивних відомостях, які піддаються обчисленню, та підтверджуються документами за вичерпним переліком, встановленим митним законодавством. Зокрема, разом з митною декларацією, у випадках, закріплених законом, подається декларація митної вартості як узагальнюючий документ, які супроводжуються базовим набором документів, який включає фінансові документи на підтвердження вартості декларованого товару, містять необхідні реквізити для його ідентифікації, документи про страхування, перевізну документацію та деякі інші, а якщо відповідний зовнішньоекономічний договір укладений між пов'язаними покупцем і продавцем, подається додатково калькуляція, виписка з банківських, бухгалтерських документів покупця щодо відчуження оцінюваних ідентичних, подібних (аналогічних) товарів, довідкова інформація про вартість товарів у країні-експортері, ідентичних та/або подібні (аналогічниї) оцінюваним товарам.

4. Розкрито особливості контролю митних органів за правильністю декларування митної вартості товарів. Установлено, що першочерговим кроком у рамках контролю правильності визначення митної вартості товарів є оцінка митним органом повноти та достовірності відомостей про митну вартість товарів (у тому числі її складові, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів), що заявлена у митній декларації та підтверджується наданими декларантом документами – для визнання вартості товарів або звернення до декларанта із запитом надання

додаткових документів та відомостей, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення. Підставою для цього звернення є обгрунтований сумнів у наданні декларантом повних та/або достовірних відомостей та документів, який підтверджується абсолютною неможливістю визначити дійсну митну вартість товарів через їх неповноту, а також конкретними результатами вжиття митним органом заходів митного контролю, які вказуються на високий ступінь вірогідності її неправильності (зіставлення з митною вартістю ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів; митний огляд, у ході якого встановлена недостовірність характеристик товарів, зазначених у поданих документах тощо). Додаткові відомості та документи, що запитуються, мають бути прив'язані до конкретних обставин, з якими пов'язаний сумнів митного органу щодо правильності митної вартості та які безумовно необхідно з'ясувати, але це є неможливим з використанням раніше наданих відомостей та документів. Натомість, недопустимим є витребування документів, які не можуть підтверджувати чи спростовувати заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення, або керуватись лише тим, що ідентичні та подібні (аналогічні) товари декларувались за вищою митною вартістю без урахування комерційних аспектів зовнішньоекономічних операцій та справедливих конкурентних цінових переваг деяких декларантів над іншими за рахунок більш ефективного використання власного капіталу та активів й організації бізнес-процесів з контрагентами.

5. Обгрунтовано практичні рекомендації щодо вдосконалення декларування митної вартості товарів під час переміщення через митний кордон України. Встановлено, що особливим напрямом вдосконалення політики держави у митній сфері є її наближення до міжнародних стандартів та рекомендацій щодо митно-тарифного регулювання та митного адміністрування, зокрема шляхом розширення сфери застосування рішень щодо зобов'язуючої інформації (попередніх рішень щодо застосування окремих положень митного законодавства). Констатовано, що на міжнародно-правовому рівні послідовно заохочується запровадження можливості приймати рішення щодо

зобов'язуючої інформації з питань методу або критерію визначення митної вартості та їх застосування за певних обставин, що має супроводжуватись забезпеченням загальнодоступності інформації про рішення щодо зобов'язуючої інформації, які мають суттєвий інтерес для заінтересованих осіб (насамперед, шляхом утворення й актуалізації єдиного відкритого онлайн-реєстру рішень щодо зобов'язуючої інформації). Звернено увагу на те, що більшу функціональну спроможність митних органів пропонується забезпечувати розбудовою та максимально ефективним використанням можливостей цифрового середовища організації та діяльності митних органів, насамперед у частині митного контролю та митного оформлення для відповіді на виклики та потреби декларантів (електронний документообіг, інформування про митні правила та шляхи їх застосування за допомогою електронних ресурсів тощо) та митних органів. Наголошено на важливості запровадження докорінних нововведень для утвердження єдиного шляху організації та здійснення заходів митного контролю та митного оформлення шляхом забезпечення послідовності діяльності національних митних органів як єдиного цілого у співпраці з іншими державними органами, для чого, зокрема, пропонується якомога більша централізація функцій та розгортання механізмів забезпечення єдності правозастосування у діяльності митних органів.

Таким чином, нові підходи у сучасній митній справі також включають використання сучасних технологій. Наприклад, автоматизація процесів митного контролю та управління ланцюгами поставок дозволяє скоротити час та витрати на обробку товарів на кордоні. Це також підвищує точність та ефективність митного контролю. Крім того, нові підходи у сучасному митному менеджменті включають розробку та застосування інноваційних методів аналізу даних. Це дозволяє виявляти потенційні ризики та загрози безпеці та ефективності міжнародної торгівлі. Такий підхід допомагає запобігати шахрайству та контрабанді, а також забезпечує більш ефективне використання ресурсів та інвестицій митних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артьомова Т. Теорія вартості як надбання економічної науки: витоки політичної економії у широкому сенсі. Економічна теорія. 2022. № 3. С. 29-44.

2. Атаманчук Н.І. Правове регулювання непрямого оподаткування в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07; Західноукраїнський національний університет. Тернопіль, 2021. 36 с.

3. Бабін І.І. Податкове та митне право : навч.-метод. посіб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича : Рута, 2021. 107 с.

4. Батанов Л.О. Теоретико-правові засади аудиту в митній справі. Часопис Київського університету права. 2023. № 2. С. 38-40.

5. Берлач А.І. Правова природа та принципи митного оформлення в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С. 789-792.

6. Беспалов М.О., Гриценко Г.М. Правовий механізм усунення корупційних ризиків при встановленні митної вартості. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2023. № 2. С. 32-47.

7. Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#Text (дата звернення: 6.02.2024)

8. Гузенко О.П., Рекуненко Т.О. Інституційність, правові та сутнісні аспекти митних режимів в Україні. Правовий часопис Донбасу. 2022. № 1. С. 61-70.

9. Денисенко С.І., Ільченко О.В. Система джерел міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 11. С. 624-627.

10. Деякі питання, пов’язані із застосуванням митних декларацій окремих типів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 681. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2020-%D0%BF#Text. (дата звернення: 6.02.2024)

11. Додін Є. Науково-практичний коментар Митного кодексу України. Станом на 18 січня 2022 року. Київ: Видав. дім «Професіонал». 2022. 664 с.

12. Інформаційні системи та технології в митній справі : методичні рекомендації / уклад. О.В. Костяна, К.І. Гунько. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 39 с.

13. Петосян В.О. Картка відмови: заниження митної вартості – що робити? Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Вип. 78. Т. 2. С. 104-110.

14. Кемінь В. Три ознаки, коли митна вартість імпортованого товару відкоригована незаконно. Юридична практика. 23.08.2022. https://pravo.ua/try-oznaky-koly-mytna-vartist-importovanoho-tovaru-vidkoryhovana-nezakonno/ (дата звернення: 6.02.2024)

15. Кормич Б.А., Коваль Н.О. Митне право: навчальний посібник. Київ: «Фенікс», 2021. 132 с.

16. Корнійко Я.Р. Митне оформлення товару в режимі експорту: теоретичні аспекти. Економічний вісник. 2021. № 4. С. 79-88.

17. Критенко О.О., Тоцька Т.С. Спрощення процедури прийняття рішення про визначення митної вартості товарів. публічне управління та митне адміністрування. № 4 (31). 2021. URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/4/12.pdf (дата звернення: 6.02.2024)

18. Кузьмін О.Є. Митна справа : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2021. 239 с.

19. Люба О. Митна вартість товару: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення. Вісник економіки. 2022. Вип. 2. С. 171-185.

20. Малєєва Г.Л. Окремі проблеми правового регулювання процедури оскарження у сфері митної справи України. Форум права. 2022. 72(1). С. 13-20.

21. Малєєва Г.Л. Правове регулювання та особливості процедури оскарження у сфері митної справи України. Європейський вибір України, розвиток науки танаціональна безпека в реаліях масштабної військової агресіїта глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету

«Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальноюредакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 158-160.

22. Митна справа: навч. посіб. для студентів спец. 073 «Менеджмент» та 292 «Міжнар. екон. Відносини» першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти всіх форм навчання / за ред. О.Є. Кузьмін; Національний університет "Львівська політехніка". Львів : Міські інформ. системи, 2022. 182 с.

23. Митне право: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра права за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 Право / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. І.В. Співак. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 80 с.

24. Митний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 26 квітня 2023 р.: (відповідає офіційному текстові) – К. : ВД «Професіонал», 2023. 374 с.

25. Музика-Стефанчук О.А., Максименко В.М. Митні правила та митні формальності крізь призму об’єктів митних правовідносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 1. С. 704-707.

26. Назарова Г.Б., Кононенко Л.В., Васильєв О.В. Митне оформлення у системі митного контролю: сучасний стан та напрями удосконалення. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка». 2023. Вип. 16. С. 249-257.

27. Нікітін О. Коригування митної вартості товару за ціною контракту щодо оформлених ідентичних товарів. Все про бухгалтерський облік. 2024. № 10. URL: https://gazeta.vobu.ua/archives/60618 (дата звернення: 6.02.2024)

28. Номінас К. Митна вартість: нові нюанси старої проблеми. 11 липня 2023. https://biz.ligazakon.net/analitycs/220817_mitna-vartst-nov-nyuansi-staro-problemi (дата звернення: 6.02.2024)

29. Про застосування рахунків-фактур (інвойсів): Лист роз’яснення Міністерства Фінансів Українивід 24.03.2023 41010-06-5/7983.

URL:https://mof.gov.ua/storage/files/рахунок-фактура_(інвойс).pdf (дата звернення: 6.02.2024)

30. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022. № 2697-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text (дата звернення: 6.02.2024)

31. Цимбал П.В., Завидняк І.О., Завидняк В.І., Тарасюк А.В. Проблеми методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати митних платежів : монографія. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. 150 с.

32. Русак Д. Сучасна практика митних процедур: навчальний посібник. Київ. 2023. 335 с.

33. Саварець А. Митна вартість. Презумція вини. Економічна правда. 24 КВІТНЯ 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/24/699425/ (дата звернення: 6.02.2024)

34. Сочка К.А., Палінчак М.М. Митні платежі як фіскальний інструмент держави: тенденції та виклики поточного періоду. Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. № 48. С. 65-72.

35. Степаненко С.В. Правове регулювання митного режиму переміщення товарів через кордон України. Прикарпатський юридичний вісник. 2023. Вип. 1 (48). С. 67-71.

36. Федотов О., Назарко А. Декларування та митне оформлення товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2023. 228 с.

37. Шевчук Л.М. Митне право: практикум. Для здобувачів вищої освіти за спеціальністю. 081 Право). Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 56 с.

38. Шепетько А.Л. Напрями та сучасні тенденції розвитку митної політики та митного права України. Матеріали VI Міжнародного молодіжного наукового юридичного форуму, м. Київ, Національний авіаційний університет, 18 травня 2023 р. Київ, 2023. С. 184-186.

39. Шеїн К. Коригування митної вартості. Як бізнесу відстояти свої інтереси. Українська правда. 8 листопада 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/11/8/706389/ (дата звернення: 6.02.2024)

40. Getman A. Peculiarities of establishing the customs value of goods containing intellectual property objects. Transportation Research Procedia. 2022. Volume 63, P. 1881-1890.

41. James T. Walsh. Customs Valuation. Challenges and strategies for the reform of customs administration. 2021. P. 83-94.

42. Lyons T. The Valuation of Goods. EU Customs Law. 2018. P. 317-349.

43. Mikšienė Jovita. Adjustment of the customs value of goods: judicial clarification in the Hamamatsu case. Customs Compliance & Risk Management (CCRM). 2023. № 18. URL: https://www.customsclearance.net/en/articles/adjustment-of-the-customs-value-of-goods-judicial-clarification-in-the-hamamatsu-case (дата звернення: 6.02.2024)

Додаток А

Види та призначення митних декларацій

№	Вид митної декларації	Призначення	Літерний код	Нормативне регулювання
1	Звичайна (заповнена у звичайному порядку)	Митна декларація мд-2. У стандартних ситуаціях подається саме цей вид декларації. Для її подачі необхідно знати повні відомості про товари, транспортні засоби комерційного призначення	АА	ст. 258 МК України, п. 14 Положення № 450
2	Попередня	Попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставления до митного органу призначення (як на ввезення, так і на транзит)	ЕЕ	ст. 94 МК України, ст. 259 МК України
3	Тимчасова	Ситуація, коли звичайну декларацію подати неможливо, так як ще недостатньо відомостей про товари. Недостатність може бути у незнанні точних кодів товарів за УКТ ЗЕД (необхідне дослідження товарів), є суперечності в коді УКТ ЗЕД з митниками, кількість товару можна визначити тільки через його навантаження / вивантаження, ціну товару треба рахувати за спеціальною формулою	ТК (кількісні характеристики після навантаження) ТФ (ціна за формулою) ТН (код УКТ ЗЕД – після дослідження, додаткової інформації)	ст. 260 МК України, п. 29 Положення № 450
4	Періодична	Переміщення одних і тих же товарів однією і тією ж особою декілька разів за 180 днів (мінімум 2). Це може здійснюватися суднами закордонного плавання, трубопроводами, лініями електропередач. Також вона стосується припасів, періодичних друкованих видань, а також товарів	РР	ст. 260 МК України, п. 21 Положення № 450
5	Спрощена	Використовується для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів (як на ввезення, так і на вивезення), підприємством, яке має авторизацію на застосування спрощення «процедура спрощеного декларування». Авторизація на застосування «процедура спрощеного декларування» надається підприємству, яке відповідає критеріям, визначеним пп. 1, 2 та 4 ч.	СД	ст. 260 МК України, п. 32

6	Податкова	Подається, якщо подавалися періодична, тимчасова, на внесення змін, періодична або спрощена декларації. Додаткова декларація містить уточнення відомостей про товари, їхня кількісні характеристики, коди, вартість і т.д. Також додаткова декларація може вносити зміни до попередньої	ДР (до періодичної)	ст. 261 МК України
			ДТ (до тимчасової)	
			ДМ (внесення змін)	
			ДЕ (до попередньої)	
			ДС (до спрощеної)	

* складено за Класифікатором типів декларацій, який затверджений наказом Мінфіну 20.09.2012 № 1011 (далі-Класифікатор № 1011)